

Міністерство освіти і науки України  
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій  
Кафедра германської філології

## **КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

**на здобуття освітнього ступеня «магістр»**

**Спеціальність 035 «Філологія»  
Спеціалізація 035.41 «Германські мови та літератури  
(переклад включно), перша – англійська»**

### ***СЕМАНТИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ЇВ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ***

Допущено до захисту «\_\_» \_\_\_\_\_ 20 р.

Зав. каф. германської філології \_\_\_\_\_ канд. філол. наук, проф. Кобякова  
І. К.

Виконав:  
студ. групи ПРМ-92  
Гонтар Антон Костянтинович

Науковий керівник:  
канд. філол. наук, доц.  
Шуменко Ольга Анатоліївна

Суми 2020

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b> .....	3
<b>РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРИСЛІВ'ІВ</b> .....	6
1.1. Прислів'я як об'єкт вивчення пареміології .....	6
1.2. Джерела походження англійських прислів'їв .....	13
1.3. Тематична класифікація англомовних прислів'їв .....	17
Висновки до розділу 1 .....	21
<b>РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ІВ</b> .....	22
2.1. Фонетичні особливості англомовних прислів'їв.....	22
2.2. Структурно-граматичні особливості англомовних прислів'їв.....	24
2.3. Стилiстичні особливості англомовних прислів'їв.....	28
Висновки до розділу 2 .....	31
<b>РОЗДІЛ 3 МОДУСИ ПЕРЕКЛАДУ ПРИСЛІВ'ІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ, МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ПРИСЛІВ'ІВ</b> .....	33
3.1. Модуси перекладу прислів'їв.....	33
3.2. Безеквівалентні способи перекладу .....	37
3.3. Еквівалентні способи перекладу .....	41
3.4. Методика викладання перекладу прислів'їв .....	47
Висновки до розділу 3 .....	49
<b>ВИСНОВКИ</b> .....	51
<b>СПИСОК ДЖЕРЕЛ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</b> .....	53
<b>SUMMARY</b> .....	59

## ВСТУП

Прислів'я народів світу мають багато спільного, але поряд з цим існують і специфічні риси, що характеризують колорит самобутньої культури народу, його багатовікову історію. У прислів'ях укладено глибинний сенс і народна мудрість, що йде своїм корінням в далеке минуле. Вони дозволяють краще зрозуміти національний характер людей, що створили ці прислів'я, їх інтереси, ставлення до різних ситуацій. У них ми можемо побачити культуру, традиції та історію народу, пізнати, що таке добро і зло, відчути, яким прекрасним засобом для виховання в людині моральності, культури, духовності є ці джерела мудрості.

Таким чином, ми можемо сказати, що прислів'я є коротким влучним народним висловом; це широко поширена в народі, зумовлена часом правда. Прислів'я належать до одиниць пареміології і по праву вважаються апогеєм народної творчості, адже вони є стислим та красномовним еквівалентом столітньої мудрості етносу. Таким високим статусом вони завдячують гармонійному симбіозу низки структурних аспектів на глибинному та поверхневому рівнях. Як не дивно, результатом такої комплексної будови є проблема адекватного перекладу цих паремій.

Дослідження присвячене семантичному навантаженню англомовних прислів'їв та особливостям перекладу цих пареміологічних одиниць в художньому дискурсі. На сьогодні важливими є питання взаємозв'язку паремій та контексту в якому вони вживаються, а також шляхи їх специфічного впливу на комунікативний процес. Встановлення найбільш адекватних способів перекладу прислів'їв в межах художньої літератури також вважається нагальною проблемою перекладознавства. Це пояснюється тим, що сучасні культури (і звичайно літератури) різних країн світу в процесі глобалізації стають все більш близькими одна до одної.

**Актуальність** дослідження полягає у потребі вдосконалення методів перекладу прислів'їв та інших пареміологічних одиниць в контексті

художнього дискурсу, а також у більш поглибленому аналізі семантичного аспекту паремій. У цьому дослідженні приділяється увага особливостям вживання та модусам перекладу паремій в англомовних творах деяких зарубіжних авторів – Вайсбергер Л., Голсуорсі Дж., Коннелі М., Міранда Лі, Толкін Дж. Р. Р., Філдінг Г.

Аналіз літератури показав, що основними питаннями даного дослідження також займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Верба Л. Г. [2], Дуденко О. В. [6], Калиновський Ю. Ю. [8], Корунець І. В. [10], Пазяк М. М. [19], Селіванова О. О. [23], Телія В. Н. [27], Honech R. A. [31], Lauhakangas O. [33], Kuusi M. [34], Mieder W. [37] [38].

**Мета роботи** полягає не тільки в аналізі способів перекладу англомовних прислів'їв на українську мову та їх теоретичній аргументації, а й у висвітленні семантичного аспекту цього типу пареміологічних одиниць. Слід уточнити, що вищезгадані пункти розглядаються у вимірі художніх творів англомовних письменників (Коннелі М., Філдінга Г., Голсуорсі Дж. та інших).

На шляху до досягнення цієї мети потрібно вирішити наступні **завдання:**

1. Описати прислів'я як предмет вивчення пареміології.
2. Виявити основні джерела походження англомовних прислів'їв
3. Розглянути тематичну класифікацію цього типу паремій
4. Дослідити фонетичні, структурно-граматичні та стилістичні особливості прислів'їв
5. Розглянути модуси перекладу прислів'їв.
6. Проаналізувати безеквівалентні способи перекладу.
7. Проаналізувати еквівалентні способи перекладу.
8. Описати методичні особливості викладання перекладу прислів'їв

**Об'єктом дослідження** є англомовні прислів'я.

**Предметом дослідження** є семантичне навантаження прислів'їв та способи їх адекватного перекладу.

**Матеріалом дослідження** стали 100 загальноживаних прислів'їв з англійських словників, а також англійські прислів'я з популярних творів зарубіжних авторів. Вибір художнього дискурсу для аналізу перекладацьких трансформацій зумовлений тим фактом, що прислів'я найбільше використовуються саме в цьому жанрі. Іншим фактором стала потреба в контексті для більш точного та адекватного перекладу паремій.

У роботі були використані такі **методи дослідження**: лінгвістичний аналіз та лінгвістичний опис; метод наукового опису; метод контекстуального та порівняльного аналізу; метод суцільної вибірки.

**Практичне значення роботи** полягає в тому, що її результати можуть бути використані при розробці лекційних та практичних курсів з лексикології англійської мови, стилістики англійської мови, теорії англійської мови або практики перекладу англійської мови.

**Структура роботи**: вступ, три розділи, загальні висновки та висновки до кожного розділу, список літератури.

# РОЗДІЛ 1

## ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРИСЛІВ'ІВ

### 1.1. Прислів'я як об'єкт вивчення пареміології

Коли ми розглядаємо прислів'я, то неможливо не згадати про приказки. Ці поняття дуже часто вживаються разом, в одному контексті. Настільки часто, що відбувається змішування понять і виникає потреба у їх диференціації. У такому випадку нам слід звернутися до *пареміології* – науки, що займається вивченням так званих паремій, до яких часто відносять прислів'я та приказки.

Під час опрацювання теоретичної бази теми була виявлена величезна кількість, часто не схожих між собою, визначень поняття «паремія» (від грец. «повчальний вислів» або «притча»). Деякі вчені вважають, що це поняття є ідентичним поняттю «прислів'я» [6, с. 11]. Певною мірою цю думку поділяє і В.М. Телія, об'єднуючи прислів'я та приказки в єдиний термін «паремії» [27, с. 58].

Так, наприклад, О.О. Селіванова вважає, що до паремій слід віднести приказки, прислів'я та промовки й вважає їх «стійкими відтворюваними елементами реченнєвої структури мови» [45, с. 98].

За М.М. Пазяком *паремії* – це особлива стійка мовна одиниця мови певного етносу, що має фольклорне або літературне походження [19, с. 43]. Це поняття є більш узагальнювальним і охоплює більшу кількість малих жанрів фольклору. В такому випадку до паремій можна віднести не тільки прислів'я та приказки, а й низку інших елементів усної народної творчості: примовки, тости, прикмети, скоромовки, повір'я, загадки, ворожби, небилиці, нісенітниця та ін.

Пареміологія розглядає прислів'я та приказки як два принципово різні явища, які все ж мають низку спільних ознак. Отже, нам слід з'ясувати у

чому різниця між основними поняттями розділу. *Прислів'я – «це стислий, синтаксично завершений, часто ритмічний та афористичний вислів, що показує ставлення народу до певного явища»* [2, с. 73].

В. Мідер вважає, що прислів'я це «загальновідомі народні речення, які передаються з покоління в покоління та містять мудрість, мораль і традиційні погляди у метафоричному, фіксованому та легкому для запам'ятовування вигляді» [37, с. 4].

Яскравий приклад прислів'я: *Don't quarrel with your bread and butter* (*Не плюй в криницю – доведеться води напитися*). Бачимо очевидну дидактичну спрямованість висловлювання, тобто референт дає пораду, повчає, рекомендує. Слід зазначити, що це висловлювання є граматично та синтаксично повним та має вигляд речення.

*Приказкою* вважається: «влучний, афористичний, іноді римований вислів, який, на відміну від прислів'я, не має повчального змісту та обґрунтування висновку» [44, с. 332]. Як правило, у повсякденному мовленні приказка виконує експресивну функцію, підсилює сказане, проявляє себе в ролі інструмента передачі емоцій референта стосовного певної життєвої події, явища, ідеї. Здебільшого, приказка зустрічається у вигляді словосполучення.

За М.Б. Лановик *приказкою* вважається: «образний вислів чи мовний зворот, який влучно характеризує людину, її вчинки, явища життя і т. ін., і є елементом ширшого судження» [13, с. 56].

Розглянемо приказки «*A drop in the ocean*» («*крапля в морі*») та «*A Bag of bones*» («*шкіра та кістки*») [56]. У цьому випадку бачимо, що висловлювання не мають ознак речення і не є синтаксично чи граматично завершеними. Ці стійкі словосполучення ми розуміємо інтуїтивно і використовуємо їх у мовленнєвих ситуаціях з метою висловлення власного відношення до певного явища чи події.

Прислів'ям та приказки мають одного творця – народ, а отже належать до фольклору. Обидва явища зустрічаються у вигляді короткого судження,

яке нерідко називають дзеркалом душі народу та проявом його досвіду та мудрості. І прислів'я і приказки є стислими та лаконічними судженнями, що побудовані на влучних образах.

Підсумовуючи викладений вище матеріал, можна сформулювати такі тези:

Прислів'я – логічно, синтаксично та граматично завершені повні речення, що мають морально-повчальний зміст та зображують клішовану ситуацію.

Приказки – синтаксично не повні судження у вигляді словосполучень, що мають експресивну функцію і часто зустрічаються як частина прислів'я.

Прислів'я якоюсь мірою можна назвати морально-етичними народними рекомендаціями. Окрім того, що вони рекомендують, попереджають та дають настанови, вони також можуть висміювати [38, с. 6]. В контексті прислів'я часто звучать як об'єктивні та неупереджені судження, вагомий аргумент.

В контексті комунікативного акту, семантичне навантаження прислів'їв полягає у спонуканні до дії або роздумів. Вони також мають роль експресивного засобу. Прислів'я має специфічний психологічний вплив на співрозмовника, виражаючи ставлення референта до певного явища в об'єктивній манері [31, с. 104]. Пареміологічні одиниці, зокрема прислів'я, тісно пов'язані з контекстом. Саме він спонукає референта до пошуку потрібної мовленнєвої одиниці, яка б повною мірою і в зрозумілій формі змогла лаконічно передати його ставлення до ситуації або явища чи аргументувати свою позицію. Також можна сміливо сказати, що певною мірою для прислів'їв характерна функція резюмування сказаного.

Прислів'я є хорошим способом звернути увагу адресата на якусь проблему, або ж навпаки на певний позитивний аспект. Це пояснюється тим, що прислів'я мають специфічну образність, яка направлена на акцентування найважливіших характеристик того чи іншого явища. Саме тому письменники часто використовують даний вид паремій, оскільки це допомагає в повною мірою донести певну ідею та висвітлити проблематику



твору. Прислів'я також є одним із головних інструментів і для громадських та політичних діячів, адже їм важливо мати у своїй промові доволі вагомі аргументи, підкріплені загальноприйнятими і дещо аксіоматичними твердженнями.

Таким чином, можна виокремити такі функції прислів'я: прагматична, моделювальна, номінативна, комунікативна, кумулятивна, дидактична [15, с. 140].

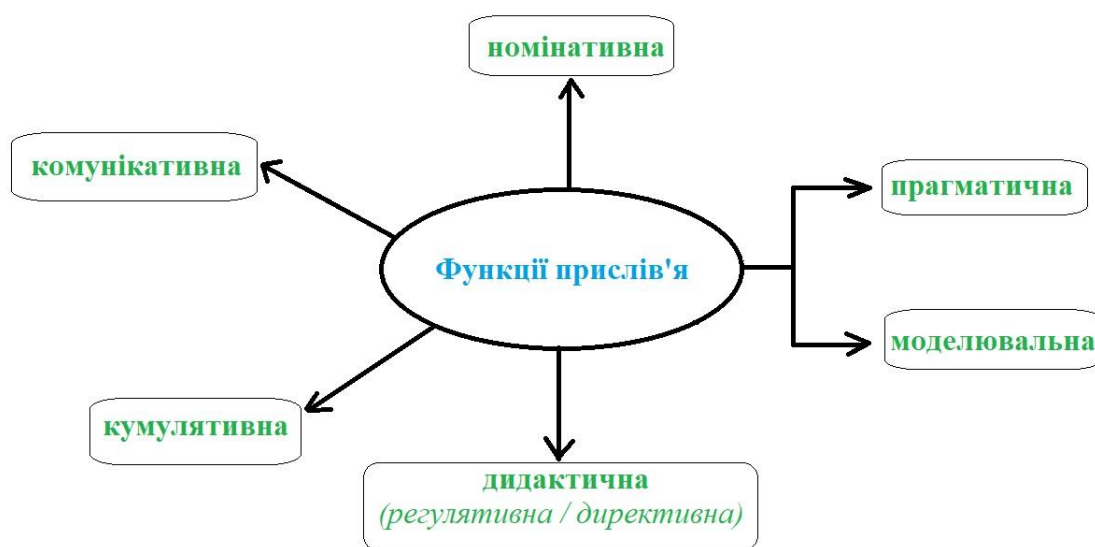


Рис. 1.1 Схема функцій прислів'я

Семантичне навантаження прислів'їв виражається у їх дидактичності, прагматичності, а також у їх номінативній, моделювальній та комунікативній функції. Прислів'я, як і всі пареміологічні одиниці, виділяються на тлі звичайного контексту і завжди привертають увагу адресата, ніби підкреслюючи найголовніші елементи та характеристики комунікативної ситуації. Влучність та інформаційна компресованість прислів'їв, пов'язана з їх образністю та лаконічністю, сприяє кращому сприйняттю ідеї. Саме ці особливості складають одну із найголовніших функцій прислів'я — *прагматичну*, яка, між іншим, має найбільший ефект завдяки наказовому

(імперативному) аспекту деяких прислів'їв [11, с. 76]. Прагматична функція прислів'я полягає у максимально точному вираженні відношення мовця до певної ситуації та спрощенні процесу взаєморозуміння учасників комунікативного процесу, шляхом використання простих, загальновідомих і красномовних образів. Важливо, що прагматичність вважається обов'язковим аспектом будь-якого мовленнєвого акту, а прислів'я в цьому випадку можна назвати універсальним інструментом її досягнення.

*Let sleeping dogs lie (Не буди лиха, поки воно спить)* [54] – Мовець підсумовує сказане до нього і в той же час дає власну оцінку ситуації. У даному випадку образ собаки в оригіналі прислів'я є доволі красномовним, адже він уособлює собою певну небезпеку, а сплячий пес не несе ніякої загрози. Таким чином, мовець в простій та зрозумілій формі порівняння спонукає утриматися від певних дій.

*Моделювальна функція* дуже тісно пов'язана з прагматичною, а саме з її компресійним аспектом, і в певній мірі є її підпунктом. Ця функція яскраво виражена в тому, що прислів'я є нічим іншим, як клішованою вербальною моделлю певної життєвої ситуації. Слід зазначити, що при цьому вона є конкретним наочним елементом, а не тільки надає загальну інформацію чи виражає бажану ідею. Ядром будь-якої паремії слід вважати саме цей образ або модель, без якої вона б втратила свою виразність.

*Never judge the book by its cover (Не суди книгу за обкладинкою / Зустрічають по одягу, проводжають по розуму)* [там само].

Наочним елементом в цьому випадку є книга. Ми ніколи не дізнаємось, наскільки вона насправді хороша, доки не відкриємо, отже не розумно робити висновки лише на основі зовнішнього вигляду. Вся ситуація є типовою моделлю, кліше, яке використовується для опису ідентичної ситуації і містить перенесення образів.

Право розглядати прислів'я як цілісну мовну одиницю дає його *номінативна функція*, оскільки воно має ознаки позамовної діяльності та безпосередньо «відтворює певний об'єкт або явище засобами мови». Слід

також зазначити, що ця функція полягає лише в називанні об'єкту, а не в його оцінюванні [12, с. 152]. Відомо, що порівнюючи різні мови світу, можна знайти близькі за сенсом паремії, але не зважаючи на схожість головної ідеї, вони часто відрізняються саме використаними образами. Чи свідчить це про те, що вони виконують різну номінативну функцію? Звичайно ні, адже в контексті прислів'я ця функція полягає у номінації ситуації чи типової моделі, а образи є лише інструментами.

*Комунікативна функція* як всіх паремій, так і прислів'я є очевидною і полягає у вираженні особистого відношення щодо певного явища, а також в аргументації чи підкріпленні власної думки об'єктивними висловами.

Характерною рисою прислів'я, яка забезпечує йому таке особливе місце серед паремій, є *дидактична функція*. Її також часто називають директивною або регулятивною функцією. Вона полягає у повчальному аспекті прислів'я, який містить у собі морально-етичні цінності певного народу та відображає його мудрість [там само, 153]. Дидактична функція прислів'я покликана безпосередньо регулювати поведінку, давати настанови, спрямовувати дія та думки адресата. Наприклад:

*Do as you would be done by (Стався до інших так, як хочеш, щоб вони ставились до тебе)*

*Don't count your chickens before they are hatched (Не кажи гоп, поки не перескочили)* [56]

Цікаво, що для таких прислів'їв характерним є наявність імперативно забарвленого «do» та «don't».

Слід зазначити, що настанова не завжди може бути очевидною, а ніби прихованою «між рядками». Адресат же повинен в певній мірі сам зробити висновок на основі сказаного:

*A cat in gloves catches no mice (Любиш кататися – люби і саночки возити)*

*As you sow, so shall you reap (Що посієш – те й пожнеш)* [54]

Деякі прислів'я мають відтінок прогнозування, тобто натякають на позитивний результат конкретної дії, або ж навпаки – застерігають від негативних наслідків шляхом моделювання ймовірного результату:

*Better safe than sorry* (Береженого Бог береже) – застерігає від необдуманих або безрозсудних вчинків, провокує діяти обачно, показуючи на два можливих варіанти розвитку подій (“safe“ – “sorry”)

*Fortune favors the brave* (За відважним щастя біжить) [там само] – заохочує діяти відважно та не боятися ризикувати, натякаючи на можливий успіх. Цікаво, що два вищезгаданих прислів'я мають кардинально протилежні ідеї і певною мірою суперечать одне одному. Це може свідчити або про наявність елемента суб'єктивності в прислів'ях, або ж про те, що вони мають відтінок поради, а не правила чи наказу. Саме тому, на нашу думку, надзвичайно важливим є контекст використання певного прислів'я.

Прислів'я дає учасникам комунікативного акту сценарій або шаблон поведінки в типовій мікро-ситуації, вказує на моральні життєві орієнтири, розвиває та формулює певні принципи. Отже, можемо стверджувати, що прислів'я безпосередньо беруть участь у формуванні світогляду та вихованні особистості.

Спільною для всіх пареміологічних одиниць є *кумулятивна функція* (від англ. *accumulate*). Відомо, що прислів'я вважаються концентратом народного досвіду. Кумулятивна функція прислів'я полягає саме у збереженні, накопиченні та відтворенні цього досвіду та колективної мудрості. Національно-культурна специфіка певного народу яскраво відображаються у пареміях, які сміливо можна назвати сховищем духовного багатства та вікового досвіду. Саме тому через дослідження пареміологічних одиниць можна краще зрозуміти традиції, історію, морально-етичні цінності та інші характерні риси народу.

## 1.2. Джерела походження англійських прислів'їв

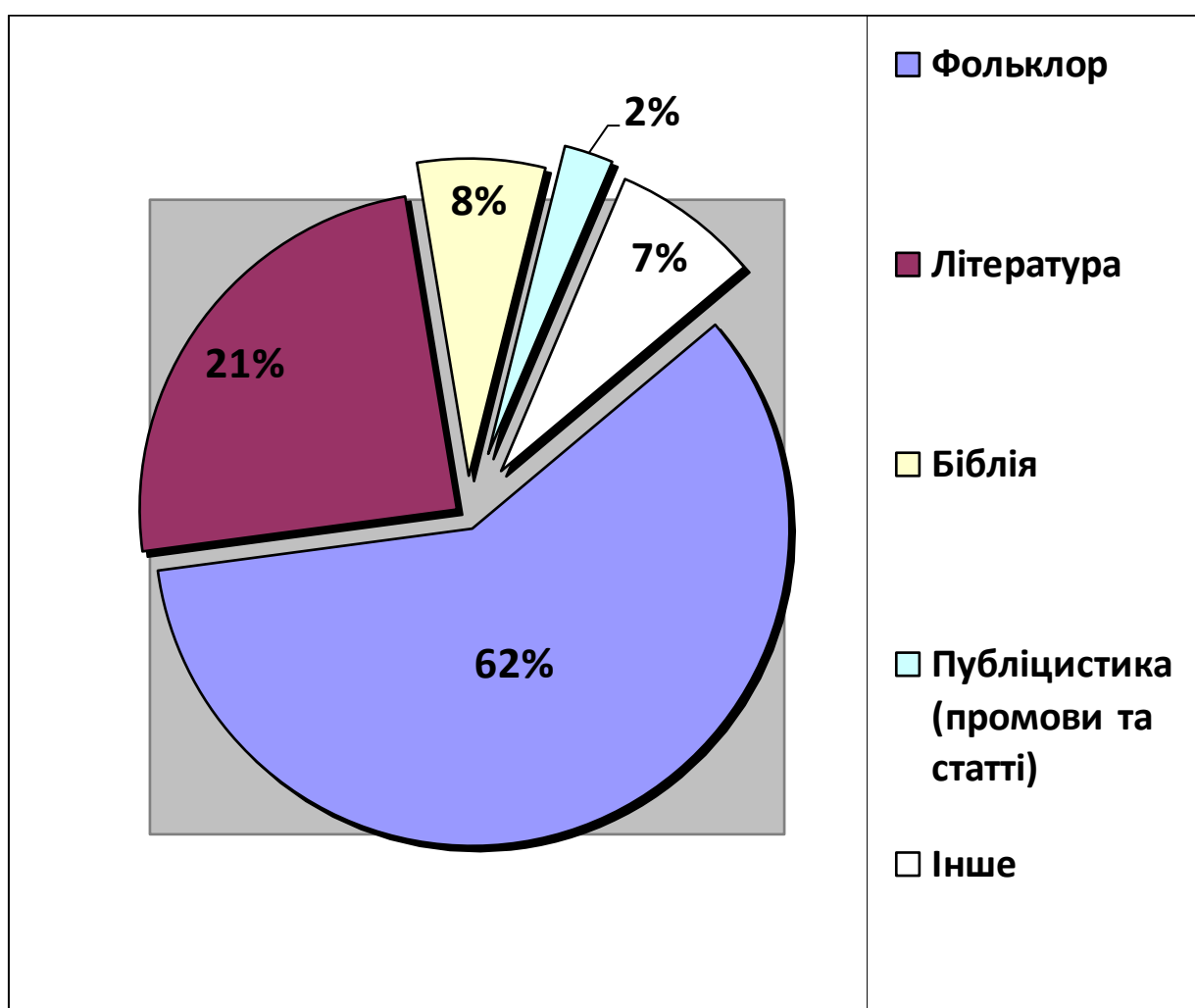
Через те, що прислів'я здебільшого не мають конкретного автора, дуже важко знайти прямі шляхи їх запозичення або виникнення у будь-якій мові світу. Важливо, що більшість пареміологічних одиниць європейських мов має спільні джерела походження. Очевидно, що процес формування паремій є доволі довгим, і дуже важко сказати коли саме виникли перші прислів'я [39, с. 14]. Неможливо навіть приблизно вказати час чи першоджерело, оскільки доволі важко детермінувати момент історії, в якій мова стала настільки розвиненою, що змогла породити таку досконалу та унікальну одиницю як прислів'я.

Досліджуючи етимологію англійських паремій, можна сміливо сказати, що основним джерелом походження є народ. Очевидно, що певна кількість прислів'їв, що приписуються народу насправді ж мають автора, але через неможливість знайти та точно вказати його, їх відносять до фольклору. В своєму дослідженні Є. Іванов та Ю. Петрушевська зазначають, що 59% прислів'їв англійської мови мають виключно народне походження [32, с. 74]. Відомо, що література є другим по об'єму джерелом паремій. Сюди відносяться роботи відомих англійських (В. Шекспіра, Дж. Байрона) та європейських письменників, філософські трактати, праці часів античності та Середньовіччя.

Ми провели власне дослідження і відібрали 100 найбільш вживаних прислів'їв англійської мови (всі вони будуть використані в цій роботі в якості прикладів). Ми обрали саме таку кількість паремій, оскільки це помітно полегшує виведення процентного відношення джерел їх походження. Як і передбачалося, більша частина (62%) розглянутих прислів'їв походять з фольклору.

Англійська література та літератури інших європейських мов також вважаються одним із джерел поповнення пареміологічного фонду англійської мови (21%). Велика кількість крилатих висловів з книжок відомих авторів в

народі набула статусу прислів'їв. Вплив іншомовної літератури легко пояснити тим, що в певний історичний період якась мова ставала доміантною як на території Великобританії, так і по всій Європі. Як знаємо з історії, французька мова, а точніше її нормандський діалект, в 11 столітті стала неймовірно популярною серед знаті, отже мала помітний вплив на подальший розвиток англійської мови [41, с. 283]. Не дивно, що сьогодні в межах цієї мови можна знайти прислів'я, наприклад, з французьким корінням – *Don't put the cart before the horse* (*Не став віз попереду коня*) [54].



Діаграма 1.2 Походження англомовних прислів'їв

Як не дивно, культура римської та грецької античності, яка мала помітний вплив на подальший розвиток цивілізації, також позначилась на

пареміологічних фондах англійської та багатьох інших європейських мов. Афоризми з праць відомих філософів, мислителів, письменників, ораторів, політичних та культурних діячів Стародавньої Греції та Риму набули широкого вжитку в народі. Вони вплинули не тільки на родину слов'янських, германських і романських мов, а й на багато інших мов континенту [37, с. 63]. Афористичні висловлювання з праць Аристотеля, Гомера, Сократа та багатьох інших набули в свій час доволі великої популярності та нерідко передавалися з уст в уста уже в трансформованому вигляді, що ускладнювало процес дослідження історії походження прислів'я в межах певної мови. Такі трансформації є невід'ємним аспектом розвитку пареміологічних одиниць, оскільки учасники повсякденної комунікативної ситуації рідко передають прислів'я дослівно. Незважаючи на очевидно негативний характер цього явища, який полягає в ускладненні дослідження шляхів походження прислів'я, існує і позитивна сторона. Це стосується культурно-етнічної адаптації прислів'я в межах різних мов світу, його вдосконалення та розвитку.

Не зважаючи на наявність авторства у висловах античного походження, з часом вони змогли асимілюватися в пареміологічному фонді країн як прислів'я або приказки. Наприклад, влучний вислів римського оратора Марка Тулія Цицерона знайшов відображення як в англійській, так і в українській мові:

*Dura lex, sed lex (lat.) = The law is harsh but it is the law = Закон є закон [56].*

Фактором з доволі помітним впливом на розвиток прислів'їв в англійській мові та Європі стала Біблія. І не дивно, що саме вона мала великий вклад в розвиток пареміологічних одиниць, адже, як відомо, Книга книг вважається джерелом морально-етичних настанов та рекомендацій, а саме ці ознаки і є основними у прислів'ях. Було виявлено, що 8% серед 100 розглянутих прислів'їв мають біблійне походження. Оскільки Біблія була перекладена багатьма мовами, то ідентичні за складом прислів'я можна

зустріти в багатьох країнах, при чому мовці можуть і не розуміти, що посилаються на біблійське висловлювання [38, с. 34]. Оскільки перекладачі різних країн працювали з одним й тим самим текстом, у межах різних мов переважна кількість паремій такого походження має однакову образну, граматичну та семантичну структуру.

*He who digs the pit for others, falls in himself* (Хто яму копає, сам в неї і впаде)

*He who lives by the sword dies by the sword* (хто взяв меч від меча і загине) [54].

Прислів'я релігійного походження передають притчу в компактному скомпресованому форматі, який є простим для запам'ятовування. Очевидно, що величезна кількість прислів'їв дійшла до нас в усному вигляді саме завдяки цьому простому формату. Цьому також сприяло використання певних фонетичних та інших художньо-стилістичних засобів.

Як і було сказано, прислів'я такого типу в великому об'ємі можна знайти в різних мовах саме завдяки тому, що Біблія була і залишається одною із найпопулярніших книг. По схожому принципу помітного впливу на англійський пареміологічний фонд набули твори Шекспіра [41, с. 362]. Яскравим прикладом є відоме і в інших мовах прислів'я "*Brevity is the soul of wit*" (стислість – сестра таланту) [56]. Важко сказати, які саме з висловів, що приписують Шекспіру, насправді були створені ним. Письменники мають звичку використовувати у своїх творах прислів'я з розмовної мови народу своєї епохи, тому можна припустити, що певна частина таких паремій були лише записана і популяризована Шекспіром.

Також афоризми громадських і політичних діячів, письменників, науковців та інших публічних осіб (2% серед розглянутих нами прислів'їв) часто прирівнюються до прислів'їв, за умови набуття ними значної популярності в народі. Та чи слід справді вважати їх прислів'ями? Характерною рисою прислів'їв є відсутність авторства, тому такі запозичення коректніше було б віднести до афоризмів, попри те, що вони



набули широкого вжитку в народі і майже припинили асоціюватися з іменем конкретного автора [32]. Очевидно, що чийсь влучний афоризм може передаватися з вуст в уста і повністю виконувати роль прислів'я, але в повсякденній комунікативній ситуації ми не вказуємо автора вислову. Таким чином, передаючись від одного мовця іншому, такий вислів сприймається нами як прислів'я, і в результаті асимілюється в народному пареміологічному фонді як повноцінна одиниця.

Усі згадані вище джерела є спільними для багатьох європейських мов, про що свідчить смислова схожість прислів'їв різних народів. Та слід зазначити, що джерела насправді можуть бути найрізноманітнішими, а вище наведені лише найбільш можливі.

### **1.3. Тематична класифікація англomовних прислів'їв**

Прислів'я будь-якої мови можна класифікувати по граматичним особливостям, тематичному принципу, глибинній та поверхневій будові, джерелам походження, еквівалентністю і т.д. Розглянемо основні аспекти тематичної або ідейної класифікації, яку можна вважати найбільш популярною та навіть класичною. Фінський фольклорист Матті Куусі [34] у своїй міжнародній системі класифікації прислів'їв за типологічним принципом виокремлює 13 основних тем. Слід зазначити, що багато паремій неможливо віднести до одного конкретного типу, оскільки вони можуть мати комплексну образно-тематичну будову і мати ознаки кількох типів одночасно.

Не дивно, що тема «*природа та людські знання про неї*» [34, с. 39] має особливе місце у класифікації, оскільки ми постійно досліджуємо світ навколо себе, а природа – це те що оточує і завжди оточувало нас споконвіку. До цього типу належать прислів'я, в яких йдеться про звірів, рослини, пори року, погодні умови та інші елементи природи: *you can lead a horse to water,*

*but you cannot make it drink (Не всього можна домогтися силою); a flower blooms more than once (Буде і на вашій улиці свято); April is the cruelest month; a burnt child dreads the fire (Дитя, що обпеклося, боїтиметься вогню)* [54].

Ще одним типом є паремії, що пов'язані з віруваннями, релігією та відношенням людей до неї. В них часто висловлюються роздуми та спостереження щодо удачі, сенсу життя, прикмет, невідворотності людської долі, існування Бога, його замислу та інше: *There is no flying from the fate (від долі не втечеш); Luck has but a slender anchorage* [56].

Окремий тип складають прислів'я, що мають елементарні людські спостереження та висновки на базі емпіричного досвіду, інтерпретацію сигналів зовнішнього світу. В них також часто йдеться про оцінку довговічності якогось феномену [33, с. 53]. Типовими для таких пареміологічних одиниць є наявність причинності (причинно-наслідкового зв'язку): *a watched pot never boils (коли чекаєш, час тягнеться повільно); one hand will not clasp; it takes two to tango* [56].

*Життя та світ навколо нас* – ще один тип класифікації, який дає загальні уявлення про проблеми людського життя. На перший погляд, цей тип здається занадто узагальнюючим, хоча і стосується доволі конкретних понять – деякі людські емоції та їх зіставлення (горе та щастя, страждання та задоволення), їжа (апетит, страви), алкоголь, погані звички та відповідальне відношення до них і т.д.: *a hungry man is an angry man; eat to live but do not live to eat* [56].

Люди завжди звертали свою увагу на таке фундаментальне поняття як час, отже не дивно, що у мові існує велика кількість прислів'їв на цю тему. Майбутнє, теперішнє, минуле, швидкоплинність часу, вибір правильного моменту для певної дії – всі ці пункти є основними у прислів'ях такого типу. Наприклад: *time and tide wait for no men; time heals all the wounds; no time to waste like the present.* [там само].

Прислів'я, які стосуються *норм моралі*, були виокремлені в окремий тип. Регулятивна функція таких паремій полягає в тому, що вони порушують питання добра та зла, безчесності, честі, гріховності людства та неминучості покарання. Тобто ці прислів'я встановлюють етичні стандарти та моральні орієнтири соціуму: *a kind heart dies wretched; honor follows those, who flee from it; honor buys no beef* [54].

Тематика *суспільного аспекту життя* складається з великої кількості підкатегорій, які здебільшого присвячені питанням шлюбу, гендерних ролей і батьківства. Прислів'я, які стосуються віку людини, її хвороб, смерті також відносять до цього типу [14, с. 54]. Вони дають настанови щодо вибору партнера, взаємоповаги, про те як вести здорове та повне життя в сім'ї та соціумі. Наприклад: *men make houses, women make homes; an apple a day keeps doctor away; early to bed, early to rise, makes a man heathy, wealthy and wise* [56].

Логічним продовженням теми соціуму є прислів'я про *працю та саморозвиток*. Вони нерідко звертають увагу на особисті якості людини та потребу у їх розвитку – ініціативність, мужність, раціональність, рівень інтелекту. Також вони охоплюють групу прислів'їв, які стосуються досвіду, працьовитості, важливості помилок, відповідальності і т.д. Наприклад: *make hay while the sun shines, where there's a will - there's a way; nothing ventured, nothing gained.* [54].

Важливо звернути увагу на те, що велика кількість англійських (і звичайно українських) прислів'їв мають сільськогосподарську або ремісничу тематику. Наприклад:

*A bad workman quarrels with his tools* (Справа майстра боїться)

*Such carpenter, such chips* (Які самі – такі й сани) [там само].

Це легко пояснити тим, що прислів'я та приказки йдуть з народу, який займався ремеслами та сільським господарством протягом тисячоліть. З цього робимо висновок, що суспільно-політичне життя, культура, історія,

релігія та настрої епохи мають великий вплив на всі прояви усної народної творчості будь-якого народу.

Паремії юридичної тематики та ті, що дають настанови про ведення торгівлі та прийняття судових рішень часто відносять до окремого типу – *норми ділових відносин та права*. Наприклад: *judge not, lest ye be judged; many lords, many laws* [56].

На нашу думку, прислів'я таких трьох тематик слід вважати єдиним цілим через їх близькість : про *соціальні зв'язки, соціальну позицію та спілкування*. До них відносяться паремії з елементами таких тем: взаємоповага, питання дружби, чесності, дотримання обіцянок, норм поведінки в соціальній групі чи спільноті [34, с. 58]. Прислів'я комунікативної тематики зазвичай дають рекомендації про те, як слід себе поводити в суперечках та повсякденних актах комунікації. Паремії, що висловлюють роздуми про лідерство, владу, матеріальні багатства, взаємозв'язки різних верств соціальної ієрархії називають прислів'ями *позиції в суспільстві*. Наведемо приклади: *Absolute power corrupts absolutely; a man is known by his friends; friendship is like money – easier made than kept; beauty and honesty seldom agree; beggars can't be choosers* [54].

Останнім типом є прислів'я *міри* або *пропорційності*, які мають глибоко релятивістський настрій і говорять нам про суб'єктивність будь-якого оцінювання, неточність та невизначеність людського життя [14, с. 58]. Більшість прислів'їв такого типу має спільну мудрість, яка може бути виражена в одному вислові – «кожен помиляється і ніщо не об'єктивне». Вони ніби спонукають до пошуку компромісу зі світом, соціумом та з самим собою: *we all make mistakes; cleverness and stupidity go together; we never know the worth of the water, until the well runs dry* [54].

Слід зазначити, що такий варіант універсальної та міжнародної класифікації не є досконалим і має свої недоліки. Комплексність та багатозначність деяких прислів'їв ускладнює її використання. Вирішити цю

проблему можна за допомогою перехресної класифікації, відносячи певне прислів'я до кількох типів одночасно.

## Висновки до розділу 1

На базі розглянутого теоретичного матеріалу можна зробити висновок, що прислів'я є унікальними елементами культури та мови будь-якого народу. Також слід відрізняти прислів'я від інших паремій, оскільки їх часто плутають з приказками та іншими ідіоматичними виразами. Характерною рисою прислів'їв є не тільки повчальність, а і повноцінність судження, тому прислів'я завжди мають форму речення. Їх сміливо можна назвати перлинами людської мудрості в концентрованому форматі.

Прислів'я, як повноцінна та незалежна частина пареміологічного фонду мови, мають свою класифікацію за джерелом походження, тематикою, глибинною та зовнішньою формою, еквівалентністю, семантичним або граматичним особливостям. Вчені [34] зробили спробу створити універсальну тематичну класифікацію прислів'їв, яку можна було б застосувати до будь-якої мови світу. Ми розглянули 13 основних типів прислів'я: природа та людські знання про неї, релігія та ставлення до неї, елементарні людські спостереження та висновки, життя та світ навколо нас, тема часу, норми моралі, суспільний аспект життя, праця та саморозвиток, юриспруденція та торгівля, соціальні зв'язки, соціальна позиція, спілкування, міра та пропорції.

Англомовні прислів'я мають широкий спектр можливих шляхів походження. Як не дивно, найголовнішим та найбільшим є джерелом є народ [32, с. 3]. Література часів Середньовіччя та античності, Біблія, латина, промови та статті відомих публічних осіб також мали помітний вплив на розвиток англійських паремій.

## РОЗДІЛ 2

### ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ІВ

Завданням будь-якого прислів'я є передати концентровану мудрість вікового досвіду народу в такій формі, яка б: а) була легкою для сприйняття; б) знаходила відгук у голові реципієнта; в) привертала до себе увагу; г) була легкою для запам'ятовування; д) дозволила прислів'ю зберегтися в мові якомога довше [30, с. 381]. Кожен з цих пунктів є невід'ємною частиною паремії. Щоб зрозуміти, завдяки чому прислів'я можуть досягти кожен із вищезгаданих цілей, слід звернути увагу на їх структуру. Відомо, що прислів'я, як і будь-який текст, має дві основні складові – це його зміст та форма. Якщо ми маємо за мету вплинути на реципієнта, то нам потрібно буде використати й відповідні прийоми, які б дозволили нам виразити ідею лаконічно, цікаво, яскраво та красномовно. Таким чином, нам потрібно дослідити ті структурні особливості прислів'їв, які і роблять його таким унікальним елементом мови та культури.

В цьому розділі ми розглянемо два основних блоки особливостей англійських пареміологічних одиниць – граматичний та семантико-стилістичний аспект, який складається з фонетичних особливостей та стилістичних засобів виразності. Слід також зазначити, що дослідження та розуміння цих особливостей є дуже важливим для перекладача. Це пояснюється тим, що саме відтворення цих специфічних структурних аспектів допоможе досягти максимально адекватного перекладу.

#### 2.1. Фонетичні особливості англомовних прислів'їв

Окрім лаконічності, дидактичності та помітного смислового навантаження, прислів'я також мають і іншу не менш важливу рису –

наявність фонетичної виразності. Можна виділити три основні компоненти цього аспекту – *асонанс, алітерація, рима* [26, с. 245]. Той факт, що величезна кількість паремій збереглися до нашого часу майже в незмінній формі, може пояснюватися саме наявністю в структурі прислів'їв такого типу засобів виразності. Як відомо, вони сприяють кращому запам'ятовуванню та спрощують процес сприйняття паремій. Крім суто практичного значення фонетичних засобів виразності, вони також виконують естетичну функцію. Слід зазначити, що їх часто можна помітити і в інших мовах світу.

Особливе місце серед фонетичних засобів має співзвуччя закінчень у словах, більш відоме як *рима*. Існує два основних типи рими, що використовуються в прислів'ях – окситонна (чоловіча) та парокситонна (жіноча) [35, с. 196]. Перший тип є найрозповсюдженішим в системі англomовних паремій і стосується рими з наголошеним останнім складом, яка нерідко має вигляд односкладової лексеми: *as the fool thinks, so the bell clinks; a hedge between keeps friendship green; an apple a day keeps a doctor away* [56]. Як бачимо, всі приголосні після наголошеного складу також повторюються.

Щодо менш розповсюдженої парокситонної рими, то вона складається з повторюваної голосної передостаннього складу, що наголошується. Нерідко можна зустріти й повтор приголосних після нього: *many a little makes a mickle; birds of feather flock together*.

Ще одною особливістю прислів'їв є повтор цілих слів, а не тільки звуків чи лексем: *like begets like; scratch my back and I'll scratch yours*.

У прислів'ї «*a stitch in time saves nine*» можна зустріти особливий засіб виразності, де рима поєднується з *алітерацією* – ще одним фонетичним прийомом, в основі якого лежить повторення однорідних або ідентичних приголосних звуків. У цьому прикладі бачимо близькі звуки [n] та [m] а також дифтонг [ai], що повторюється у двох словах, виконуючи роль рими.

Розглянемо відоме прислів'я «*No sweet without some sweat*». Яскравий приклад алітерації, де бачимо звук [s] на початку трьох слів, при чому можна

помітити повтор одразу пари звуків ([s]+[w]), а також повтор [w]. Алітерація може застосовуватися на початку другого і третього, першого і останнього або трьох і більше словах прислів'я одночасно: *dumb dogs are dangerous* [d]; *look before you leap* [l]; *one swallow doesn't make a summer* [s] [56].

Особливим типом алітерації є *пароеміон*, коли кожне слово в прислів'ї починається з одної приголосної: *without wisdom, wealth is worthless*. [там само].

*Асонансом* називають повторення схожих наголошених голосних звуків: *a rolling stone gather no moss* [o] [35, с. 201].

Інколи трапляється так, що в одному прислів'ї використовується і алітерація, і асонанс, який до того ж грає роль рими. Розглянемо приклад:

*A friend in need is a friend indeed* [56]. – звуки [i] та [d] повторюються одразу 5 разів; в словах «*need*» та «*indeed*» звук [i] є римою. Поєднання розглянутих фонетичних прийомів помітно додає виразності та милозвучності цьому прислів'ю.

Повтор звуку [i] можемо також помітити і в прислів'ї «*time and tide wait for no man*», де також бачимо прийом алітерації (звук [t] в трьох словах одночасно, але в різних позиціях).

Отже, кожна з фонетичних особливостей та їх майстерне використання має неоціненний вклад у виразність паремій та робить кожне прислів'я неповторним.

## 2.2. Структурно-граматичні особливості англомовних прислів'їв

Розглянемо поверхневу структуру прислів'їв більш детально. Через свою специфічну форму, узагальнювальний характер та постійність, прислів'я сформували певні структурні моделі, які стали їх характерною рисою. Оскільки прислів'я завжди мають форму завершеного повноцінного речення, то і аналізувати їх потрібно саме з цієї точки зору.



Існує чотири типи речень – питальні, розповідні, спонукальні та окличні, а отже справедливо припустити, що і прислів'я мають таку класифікацію. Цікаво, що окличний тип речень не характерний для англomовних прислів'їв, хоча в усному мовленні будь-яку стверджувальну чи спонукальну паремію можна легко трансформувати в окличну, скориставшись відповідною інтонацією.

Не дивно, що величезна кількість пареміологічних одиниць такого типу має спонукальний та розповідний характер. Це пов'язано з тим, що метою кожного прислів'я є *розповісти* типову ситуацію з прихованою мораллю та *спонукати* реципієнта до певних вчинків та думок. Прислів'я спонукальної форми завжди мають відтінок поради або навіть наказу. Нерідко трапляється, що в них навпаки заохочують утриматися від конкретних дій [7, с. 13]. На основі цього можна зробити висновок, що для них також є характерним заперечний (негативний) та стверджувальний (позитивний) підтип. Щодо розповідного типу, то для нього характерна форма твердження, вираження факту, об'єктивного судження. Розглянемо приклади:

*A good name is better than riches* [54] – розповідне речення стверджувального типу;

*It's not worth crying over spilt milk* [54] – розповідне речення заперечного типу;

*Judge not of man and things at first sight* [54] – спонукальне речення негативного типу;

*If life deals you lemons, make lemonade* [54] – спонукальне речення позитивного типу.

Слід також зазначити, що для прислів'їв спонукального характеру типовим є форма імперативу, або так званого наказового способу: *keep your powder dry; keep your chin up; don't teach fishes to swim* [56].

Ще одним розповсюдженим явищем у структурі англomовних прислів'їв є використання модальних дієслів (may, can, must, have to та ін.) і їх заперечних форм: *no man can serve two masters; you cannot make a crab walk*

*straight; a stumble may prevent a fall; all good things must come to the end; if you want something done right, you have to do it yourself [21, с. 17].*

Питальні прислів'я займають особливе місце в лінгвістиці і є предметом для дослідження та обговорення. Лише крихітна частка пареміологічних одиниць англійської мови має питальний характер [11, с. 77]. Слід зазначити, що майже завжди вони є похідними від розповідного чи спонукального прислів'я. Такі зміни відбуваються внаслідок цілком натурального процесу трансформації фразеологічних одиниць в повсякденному мовленні. Наприклад:

*Beggars can` t be choosers → Can the beggars be choosers?*

*A leopard cannot change its spot → Can the leopard change his spot [54]?*

Як уже було сказано, прислів'я являють собою скомпресовану інформацію, і це помітно впливає на форми речення, якими вони представлені. Використання складних лексико-граматичних форм є нехарактерним для поверхневої структури прислів'я. Для них типовою є форма як простого, так і складного речення, але в будь-якому випадку вони матимуть доволі просту синтаксичну будову. Наприклад:

*Pride comes before a fall [56]* – просте речення, підмет «pride», присудок «comes»;

*A new broom sweeps clean [56]* – просте речення, складений підмет «a new broom», присудок «sweeps»;

*If it ain` t broke, don` t fix it [56]* – складне умовне речення, підмет 1 «it», присудок 1 «ain` t broke», присудок 2 «don` t fix» (форма імперативу в другій частині речення).

Важливо зазначити, що деякі англомовні прислів'я можуть бути виражені складнопідрядним (*Fools rush in, where angels fear to tread*) та складносурядним реченням (*Everybody wants to go to heaven, but nobody wants to die*).

Перший тип речень має таку форму: головне речення + одне або кілька залежних [40, с. 298]. Зв'язок між двома частинами речення в прислів'ї може

забезпечуватися безсполучниковим способом або характерними для складнопідрядних речень сполучниками *because, that, when, where, who, if* та ін. До речі, сполучник «*if*» є найрозповсюдженішим, оскільки велику частину прислів'їв складають умовні речення. Наприклад: *if the cap fits, wear it; if you can't stand the heat, get out of the kitchen* [54].

Складносурядні речення складаються з двох або кількох простих, які не залежать одне від одного і окремо є повноцінними реченням. В прислів'ях з таким типом речення найчастіше використовуються сполучники *but* та *and*, а також безсполучниковий спосіб зв'язку: *a woman is only a woman, but a good cigar is a smoke* [там само].

Для структури більшості прислів'їв англomовного пареміологічного фонду є характерним застосування типових та сталих союзів. Наведемо види конструкцій, що використовуються найчастіше:

– As...as... / like...like... (виражається схожість або відмінність двох понять): *a change as good as a rest / march comes in like a lion, and goes out like a lamb*.

– ... than ... (вказується, що одне явище краще за інше): *to travel hopefully is a better thing than arrive*.

– There is/ there are... (наголошується існування певного предмета чи явища): *for everything there is a season / there are more ways of killing a cat, than by chocking it with cream*.

– He who... (йдеться про неозначену персону, її дії або їх можливі наслідки): *He who sups with the devil, should have a long spoon*.

– If..., (then).../ When..., (then)... (вказується умова або підстава для чогось): *if anything can go wrong, it will / when the going gets tough, the tough get going*.

– Every [noun] + [verb] (узагальнюється ознака або дія для когось/чогось): *every man has his price / every picture tells a story* [36, с. 121] [56].

Важливо також звернути увагу на часовий аспект речень, якими представлені прислів'я. Не зважаю на наявність конкретної часової форми, прислів'я мають так званий «загальночасовий» характер [4, с. 15]. Насправді ж вони не стосуються подій в конкретних часових рамках. Найбільше використовуються дієслова у формі теперішнього простого часу, нерідко в парі з словом «*always*»: *the unexpected always happens; slow and steady wins the race; plenty is no plague* [56]. Інколи можна зустріти дієслова в теперішньому тривалому часі: *know where one is going; don't cut the bough you are standing on* [54]. Прислів'я з використанням минулого простого часу та майбутнього простого часу також мають своє місце в пареміологічному фонді: *too much curiosity lost Paradise; faint hart never won fair lady; he who keeps company with the wolf, will learn to howl; he who chatters to you, will chatter of you* [там само].

Своєї виразністю та помітним впливом на реципієнта прислів'я завдячують саме своїй специфічній структурі. Концентруючи людський досвід, вони ніби коротко розповідають історію з минулого з метою вплинути на майбутнє.

### **2.3. Стилiстичнi особливостi англomовних прислiв'я**

Ще одним надзвичайно важливим аспектом, що надає прислів'ям їх виразності є майстерне використання стилістичних засобів, так званих тропів. Вони мають помітний вплив на образний аспект будь-якого прислів'я і є невід'ємною його частиною. Прислів'я без художньо-стилістичних засобів буде мати вигляд звичайного речення [26, с. 245]. Як відомо, ядром таких стилістичних засобів є підсилення або перенесення ознак предмета чи явища. До художніх фігур, які найчастіше використовуються в прислів'ях, належить антитеза, епітет, метонімія, синекдоха, іронія, гіпербола, метафора, персоніфікація, повтор.

Невід'ємним аспектом прислів'я є вираження емоційності мовця і надання ним власної характеристики певної ситуації або предмета. Найкращим інструментом для цього є *epithet* – слово (як правило прикметник), яке визначає якісну сторону поняття та явища і підкреслює якусь його рису або характерну ознаку [1, с. 9]. Епітети мають дуже широке використання у художньому стилі мовлення, і малі фольклорні жанри не є винятком. Розглянемо приклади використання епітетів в англійських прислів'ях: *every cloud has a silver lining; it's the squeaky wheel that gets the grease; mighty oaks from little acorns grow* [54].

*Метафорою* називають свідоме відхилення від очевидного та буквального смислу поняття чи образу. В її основі лежить розкриття природи певного явища за допомогою характерних рис іншого явища [25, с. 132]. Тобто, весь процес метафоризації полягає у проведенні непрямой аналогії та висвітленні переносного сенсу явища чи предмету. Оскільки метафоричність вважають характерною рисою прислів'я, яка є обов'язковою для більшості інших пареміологічних одиниць, метафору можна назвати широковживаним засобом виразності. Потреба використання метафоричності виникає внаслідок того, що у прислів'ях нерідко виражаються комплексні та неоднозначні аспекти реальності. В такому випадку метафора стає інструментом їх номінації, оцінки та опису. Наприклад: *an ill wind that blows nobody any good; why buy a cow, when milk is so cheap* [54]?

Близьким до метафори поняттям є *персоніфікація* або уособлення – перенесення ознак та властивостей живого істоти на неживий предмет. Наприклад: *envy has no holiday; necessity is the mother of invention; a stitch in time saves nine* [там само].

Поняття метафора, синекдоха та метонімія дуже тісно пов'язані між собою, тому важливо провести їх диференціацію. Метафора розкриває сенс явища через характерні ознаки іншого; *метонімією* називають процес заміщення слова іншим, що має суміжні властивості. Її різновидом прийнято вважати *синекдоху* – також процес перейменування, але побудований на

заміні цілого поняття частиною іншого [1, с. 10]. Але навіть давши точні визначення цих стилістичних засобів, дуже важко зрозуміти їх відмінність. Найчіткіше різницю між цими прийомами можна побачити на прикладах:

Синекдоха – *make hay while the sun shines / the early bird catches the worm;*

Метонімія – *who has a fair wife needs more than two eyes;*

Метафора – *fair play is a jewel* [56].

Розповсюдженим явищем в рамках англомовного прислівникового фонду є *антитеза* – протиставлення риторичного характеру. Вона покликана виражати контраст понять або явищ, що протиставляються, за допомогою їх різкого порівняння та акцентування їх протилежності [9, с. 130]. Нерідко антитеза використовується, щоб сказати, що Х краще Y (де “Х” та “Y” – поняття, що протиставляються). Наприклад: *the wound caused by words is worse than the wound of the bodies; actions speak louder than words; blood is thicker than water* [54].

З метою кращого сприйняття основного сенсу прислів'я, глибшого розуміння застереження, поради або рекомендації використовують *гіперболізацію* – навмисне та очевидне перебільшення [20, с. 150]. Основною метою гіперболи є надання естетичності, переконливості та емоційного забарвлення. Слід зазначити, що часто перебільшення доводиться до крайності і сприймається не буквально: *between promising and performing a man may marry his daughter* [54].

Особливе місце у структурі паремій займає *іронія* – прийом з гумористично-сатиричним відтінком, який полягає у використанні альтернативного значення, яке є повністю протилежним істинному сенсу висловлювання [28, с. 198]. Іронія використовується в контексті жартівливого ставлення до ситуації/об'єкту/явища і може мати як негативну, так і позитивну конотацію. Іншими словами, іронією можна назвати гумористичне висловлювання, виражене через інакомовлення. Іронія - це правда під виглядом жарту. Як правило, у живій мовленнєвій ситуації мовець

виділяє іронічність відповідною інтонацією. Наприклад: *to shout louder, employ the silence; good fence make good neighbors* [54]. У другому прикладі було також використано інший засіб виразності – повтор.

Існують також стилістична фігура, яка безпосередньо впливає на синтаксичну структуру прислів'я-речення – *еліпсис* [49]. Він використовується для вилучення з структури речення слів та словосполучень, які можна домислити, опираючись на контекст. Використання еліпсису в прислів'ях зумовлене потребою ущільнити прислів'я та досягти його лаконічності. Наприклад у другій половині прислів'я «*no one is a fool always, everyone sometimes*» [54] вилучено «*...is a fool...*», але ми інтуїтивно можемо відновити пропущений елемент. Як бачимо, це позитивно позначилось на мовній економії виразу.

Отже, розглянуті поетичні тропи відіграють величезну роль у створенні виразності пареміологічних одиниць. Їх широке використання зумовлене потребою трансформувати форму звичайного речення в таку, яка б неодмінно привертала увагу слухача, підкреслювала основний сенс виразу та підвищувала його естетичність.

## Висновки до розділу 2

Ми розглянули 3 основних виміри особливостей англійських прислів'їв – їх фонетичний склад, граматичний та синтаксичний аспект, стилістичні засоби виразності. Найбільш поширеним виявилось використання таких засобів художньо-естетичних засобів: алітерація, рима, асонанс, повтор, метонімія, метафора, синекдоха, персоніфікація, антитеза, гіпербола, епітет та іронія. Їх вживання є критично важливим в контексті будь-яких фразеологізмів або паремій. Саме вони роблять їх унікальними мовними одиницями.

Ми виявили, що для прислів'їв характерним є використання простих граматичних структур, що пояснюється потребою в мовній економії та

компресуванні інформації. Граматичне ущільнення є обов'язковою рисою англомовних прислів'їв. Слід зазначити, що чим більше вона виражена, тим більш майстерно складеним вважається прислів'я.

Речення, якими виражаються цей тип паремій, можуть бути розповідними, питальними, спонукальними і в особливих випадках окличними. Розповсюдженими є форми складнопідрядних та складносурядних речень. Як правило, використовуються часові форми теперішнього часу, рідше – прості форми минулого та майбутнього. Слід зазначити, що вживання модальних дієслів також поширене в пареміологічному фонді англійської мови.



### РОЗДІЛ 3

## МОДУСИ ПЕРЕКЛАДУ ПРИСЛІВ'ІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ, МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ПРИСЛІВ'ІВ

### 3.1. Модуси перекладу прислів'їв

Слово *модус* латинського походження і перекладається як «вид, спосіб». Тобто, у цьому підрозділі ми розглянемо основні способи перекладу прислів'їв та проаналізуємо їх особливості.

Проблематика даної теми займає особливе місце в перекладознавстві. Важливим аспектом, який ускладнює переклад прислів'я та інших паремій та який завжди слід враховувати перекладачеві, є їх образність та метафоричність.

Те що є очевидним та зрозумілим для носія мови, може потребувати у перекладача додаткового аналізу паремії. Як уже було сказано, для прислів'я особливо важливим є контекст та конкретна мовленнєва ситуація. Таким чином, у випадках коли сенс та метафоричний зміст прислів'я неможливо зрозуміти інтуїтивно, перекладачеві слід завжди аналізувати контекст. Слід зазначити, що для адекватного перекладу таких пареміологічних одиниць, потрібно розуміти та враховувати на що саме направлений дидактичний аспект конкретного прислів'я та його стилістичну спрямованість. Важливо також приділяти увагу лексико-граматичній будові прислів'я в мові оригіналу.

Деякі вчені, серед них і І.В. Корунець, виділяють чотири основних модуси перекладу прислів'їв та інших пареміологічних одиниць: за допомогою вибору близьких еквівалентів, повних (абсолютних) еквівалентів, приблизних аналогів та справжніх аналогів [10, с. 182].

На нашу думку, більш влучною є класифікація В. Виноградова [3, с. 49]. Окрім того, що він має дещо інші трактування, вчений також додає

п'ятий спосіб – описовий. Саме цією класифікацією ми і будемо користуватися у нашому дослідженні:

- Калькування
- Описовий переклад
- Використання псевдовідповідника
- Повний (абсолютний) еквівалент
- Близький еквівалент

Найпростішим та доволі розповсюдженим є *калькування*, яке разом з описовим модусом належить до безеквівалентних способів перекладу [8, с. 75]. Як правило, прислів'я відтворюється словосполученням, що майже дослівно передає текст оригіналу. Збереження образності при використанні такого способу є важливим аспектом, оскільки це дає реципієнту зрозуміти, що перед ним саме фразеологічна одиниця, стійкий вислів.

Наприклад:

*A man is a wolf to man* – Людина людині вовк.

*At home, even the walls help* – Вдома і стіни допомагають [54].

Якщо мова перекладу не має адекватних відповідників, а скористатися калькуванням неможливо, то використовується *описовий спосіб*. Перекладач переказують прислів'я мовою перекладу, дає ніби його пояснення. Оскільки, основою рисою будь-якого прислів'я є дидактична спрямованість, то її збереження при використанні такого методу є обов'язковим [17]. Після такого тлумачення прислів'я втрачає свій статус автономної одиниці мови, нерідко перестає бути паремією. Як правило, у такому випадку повне збереження інформації та автентичної стилістичної направленості є неминучим.

Наприклад:

*Familiarity breeds contempt.* – Надмірна близькість породжує зневагу [56].

Тепер розглянемо еквівалентні способи перекладу паремій. Одним із таких є переклад за допомогою *абсолютного (повного) відповідника*. Він

полягає у пошуку адекватного відповідника у мові перекладу, який зберігає образність, має ідентичну стилістичну спрямованість та передає зміст, рівнозначний оригіналу [23, с. 162]. Підбір абсолютного еквівалента є доволі успішним при перекладі інтернаціональних паремій, які мають спільні шляхи походження у обох мовах. Наприклад, афоризми всесвітньовідомих письменників та діячів, що набули статусу прислів'я, а також паремії античного та біблійського походження.

Наприклад:

*One must howl with the wolves. – З вовками жити – по-вовчому вити* [54].

Щодо *неповного (близького) еквівалента*, то він як і абсолютний еквівалент зберігає і стилістичні характеристики і початковий зміст прислів'я. При використанні такого способу, змін зазнає тільки образна частина паремії, а виразність зберігається [24, с. 276]. Маючи спільні шляхи запозичення в кількох мовах, прислів'я часто зазнають трансформацій на рівні образності. Причиною є процес мовної асиміляції, який і продукує близькі еквіваленти.

Наприклад:

*Measure twice, but cut once – Сім разів відміряй, і один раз одріж* [54].

Вираження паремії за допомогою псевдовідповідника відбувається у випадку, коли прислів'я не має прямого або часткового аналога у мові перекладу [3, с. 99]. У такому випадку втрачається образність прислів'я мови оригіналу, його стилістичні характеристики. Основний зміст прислів'я повинен бути збережений, але певні трансформації на образному рівні все ж можуть бути використані. При використанні цього способу перекладач майже дослівно передає текст прислів'я мови оригіналу, вносячи незначні зміни в переклад з метою досягнення його схожості на повноцінний еквівалент, тобто трансформуючи його в псевдовідповідник.

Наприклад:

*No news is good news. – Відсутність новин – хороша новина* [54].

Не можна сказати про доцільність використання лише одного методу в конкретній ситуації. Майстерно поєднавши та доречно застосувавши ці методи на практиці, перекладач зможе досягти бажаного результату.

Для досягнення автентичності та адекватності перекладу слід враховувати низку факторів та орієнтуватися на досягнення, так званої золотієї середини між збереженням національної забарвленості та не надлишковою локалізацією прислів'я [10, с. 181]. У процесі перекладу пареміологічних одиниць нерідко виникає проблема неможливості якісної передачі їх національно-стилістичних характеристик та експресивності. Тож завданням перекладача є створити або знайти прислів'я, яке було б максимально близьким до оригіналу за всіма головними аспектами. Слід завжди пам'ятати, що найголовнішим є збереження прагматичної функції прислів'я.

Підсумовуючи викладену інформацію, можна назвати такі основні принципи перекладу прислів'їв:

- збереження дидактичної функції;
- виділення і відтворення головної ідеї та мети (висміяти, застерегти, дати пораду і т. п.);
- важливість контексту;
- урахування лінгвосоціокультурних особливостей;
- використання сталих або загальновідомих фраз при нееквівалентному перекладі;
- збереження емоціональної експресивності (якщо можливо);
- «компроміс» між етнонаціональною забарвленістю та надлишковою локалізацією;
- збереження образності (якщо можливо);
- використання художньо-стилістичних засобів (за потреби).

Переклад прислів'їв завжди був нелегким завданням, тому не маючи відповідної лінгвосоціокультурної компетентності досягти адекватності перекладу буває доволі складно. У випадках коли маємо справу з

етноспецифічними одиницями мови, слід завжди враховувати особливості побуту, культури, історії і навіть географічного положення.

На нашу думку, найважливішим є правильне комбінування способів відтворення пареміологічних одиниць, дотримання його головних принципів та наявність високої лінгвосоціокультурної компетентності.

### 3.2. Безеквівалентні способи перекладу

У даному параграфі розглянемо безеквівалентні способи перекладу прислів'їв. Зауважимо, що у параграфі 1.2 ми зазначали, що до безеквівалентних способів перекладу належить: калькування та описовий спосіб.

Найчастіше калькуванню піддаються прислів'я. Наведемо приклади, що ілюструють прийом перекладу прислів'їв калькуванням:

*Remember, that caution is the parent of safety* [5251]. – *Пам'ятай, що обачність – мати безпеки.*

Дане прислів'я ілюструє переклад по типу українського прислів'я повторення – мати навчання, висловлюючи при цьому директивну функцію, що реалізовується у вигляді поради.

*He needs a long spoon that sups with the devil* [60]. - *Тому, хто зібрався повечеряти з дияволом, потрібна довша ложка.*

Калькування тут дуже яскраво допомагає висловити значення прислів'я: людині потрібно бути особливо уважним і обережним, якщо він відчуває, що йому загрожує небезпека. При використанні іншого прийому, ймовірно, був би загублений яскравий образ, що лежить в основі прислів'я.

*We all share a common and fragile world. We must learn to respect our neighbours and remember that people who live in glass houses should not throw stones* [51]. *Ми всі живемо в одному і тому ж дуже крихкому світі. Нам необхідно навчитися поважати оточуючих і пам'ятати, що люди, які живуть в скляних будинках, не повинні кидатися камінням.*

Сенс прислів'я полягає в тому, що той, хто сам не безгрішний, не повинен засуджувати інших. Саме дослівний переклад у даному випадку добре ілюструє цю думку, передаючи всю цілісність емоційно-експресивного значення. Завдяки калькуванню зберігається стилістична функція прислів'я.

Наступний розглянутий нами приклад також добре ілюструє прийом калькування:

*Not much, Barliman, but every little helps* [56]. – *Трохи, Медовар, але кожна малість стане в нагоді.*

Зазначене образне англійське прислів'я, утворене по прагматичному принципу безглуздості, фіксується в лексикографічних джерелах з кінця XVI століття [56].

У даному контексті автор, використовуючи прислів'я, хотів передати думку про те, що будь-який, навіть незначний вклад в справедливу справу може принести велику користь.

При перекладі був використаний дослівний спосіб перекладу (калькування). Даний переклад паремії не так зрозумілий україномовному читачеві, як читачеві оригіналу, але все ж передає її смислове значення і не спотворює зміст контексту.

У досліджуваному матеріалі був виявлений приклад перекладу трансформованого прислів'я – тобто одиниці, яка зазнала деяких змін у зовнішній формі для досягнення більшої експресивності і забарвлення.

*But, Harry, do not kick a gift horse in the mouth* [51]. – *Тільки, Гаррі, не бий дарованого коня в зуби.*

У даному реченні ми бачимо приклад волонтактивної функції – у висловленні виражається волевиявлення мовця. Тут переклад зроблений за типом українського прислів'я «дарованому коневі в зуби не дивляться». У даному випадку при перекладі замінюється дієслівний компонент – замість «дивитися» використовується «бити». Варто відзначити, що трансформовані прислів'я володіють тими ж ознаками, що і звичайні. Це такі ознаки, як стійкість, семантична цілісність компонентного складу, відтворюваність,

граматична співвіднесеність, експресивність. При перекладі важливо пам'ятати, що «авторський варіант» загальновідомого прислів'я, наприклад, може бути виправданим лише в тому випадку, якщо він відповідає змісту і емоційно-стилістичним особливостям контексту.

Очевидно, що передумовою для калькування є достатня вмотивованість значення прислів'я значеннями його компонентів, отже, дослівний переклад можливий тільки в тому випадку, якщо він може довести до читача повноцінне значення всього прислів'я, а не значення складових його компонентів.

Необхідно відзначити, що відповідності-кальки володіють певними перевагами і досить широко використовуються в перекладацькій практиці. Вони дозволяють зберегти образний лад оригіналу, що особливо важливо в художньому перекладі.

Звернемося до аналізу описового перекладу прислів'їв. Розглянемо наступні приклади описового перекладу прислів'їв, вибраних з художніх творів.

*In New-York, boy, money really talks* [61]. – *У Нью-Йорку за гроші можна все.*

Дослівно пропозиція перекладається «У Нью-Йорку гроші говорять». Зрозуміло, така фраза була б незрозуміла українському читачеві, тому тут застосовується прийом описового перекладу. Дане прислів'я є синонімом загальновідомого прислів'я: *Money makes the man*. Прислів'я виконує в реченні симптоматичну функцію – описує ситуацію, що склалася, висловлюючи при цьому відношення героя до цієї ситуації.

*But you must help us, if you can. One good turn deserves another* [59]. – *І будемо чекати від тебе допомоги, коли вже ми тебе пощадили.*

Дане англійське образне прислів'я, утворене по прагматичному принципу відповідності, має таке значення, зареєстроване в лексикографічних джерелах: «одна добра справа заслуговує іншої» [55].

Вона використовується автором у фрагменті твору, коли головні герої Фродо і Сем виявляють необхідну жалість і залишають в живих Голлума. Однак, вони очікують, що зроблена ними дія (збереження життя) повинні відповідати поведінці особи (надання допомоги при поході в Мордор).

У перекладі використовується спосіб описового перекладу паремії, що знижує образність і прагматичну функцію контексту.

*"Come, come!" he said. "While there's life there's hope" as my father used to say...[60]. – Ну, ну, веселіше! - сказав він. - Доки ми живі, є надія, як любив говорити мій тато ...*

У наведеному прикладі використовується існуюче в англійській мові, прислів'я *While there's life there's hope*, утворене за сенсоутворюючим принципом достатньої умови. Воно фіксується в лексикографічних джерелах в значеннях «Поки є життя, є і надія» або «Поки живу – сподіваюсь» [56].

Для перекладу використовується описовий переклад.

*You see how new I am in politics. Wheat and meat draw the red herrings across the trail [53]. – Ви бачите, який я новачок в політиці. Пшениця і м'ясо - ось що відволікає мою увагу.*

У даному прикладі використовується описовий переклад прислів'я: *to draw red herring across the trail* – щось, що збиває зі сліду, навмисно відволікає увагу; відволікаючий маневр. Описовий переклад у даному прикладі зводиться до тлумачення, пояснення прислів'я, яка в перекладному тексті практично перестає існувати як самостійна мовна одиниця і немов розчиняється в контексті.

*There we can strike a path I know that runs at their feet; it will bring us to Weathertop from the north and less openly. Then we shall see what we shall see [56]. – Там є одна стежка, вона приведе нас до гори з півночі. Не так помітно з дороги. А там подивимося.*

У цьому фрагменті автором використовується образне прислів'я *Then we shall see what we shall see*, утворене за прагматичним принципом достатньої умови. У даному контексті прислів'я використовується для



вираження думок персонажів про невизначеність очікуваних подій, можливостей як позитивного, так і негативного результату.

При перекладі використовується спосіб описового перекладу.

У результаті аналізу пропозицій, обраних для дослідження, можна зробити висновок, що описовий переклад має одну важливу особливість: при виборі даного прийому перекладу зберігається загальномовний сенс перекладного прислів'я, однак семантичні і стилістичні відтінки, які з'являються в оригінальному тексті не відтворюються.

### 3.3. Еквівалентні способи перекладу

У даному параграфі розглянемо еквівалентні способи перекладу прислів'їв. Зауважимо, що у параграфі 1.2 ми зазначали, що до еквівалентних способів перекладу належить: повний еквівалент, близький еквівалент, псевдовідповідник.

Повний еквівалент – явище досить рідкісне, що припускає збіг перекладу з оригіналом за значенням, лексичним складом, стилістичною направленістю та граматичною структурою. У нашому матеріалі його можна спостерігати, наприклад, в наступних випадках:

*But all's well as ends well; though perhaps we should not say that until we reach our own doors* [56]. – *Гаразд, все добре, що добре закінчується, – вам то ще, звичайно, добиратися та й мені теж; ну, подивимось.*

У цьому прикладі ми спостерігаємо англійське необразне прислів'я *All's well that ends well*, утворене за сенсоутворюючим принципом відповідності. Ця паремія, популяризована У. Шекспіром; в лексикографічних джерелах вказується в значенні «Все добре, що добре закінчується» [56].

У художніх творах використовується для того, щоб висловити думку про те, що несприятливі обставини, що перешкоджають досягненню мети, благополучно подолані.

У перекладі використовується повний еквівалент паремії, існуючої в українській мові: «Все добре, що добре закінчується», що повністю відповідає смислового значенню оригіналу.

*'Need brooks no delay, yet late is better than never' said Eomer [58]. – Хоч пізно, та придатно, і краще пізно, ніж ніколи, - мовив Еомер.*

Зазначене необразне англійське прислів'я, утворена за прагматичним принципом відповідності, фіксується в лексикографічних джерелах з початку XIV століття [55].

Дана паремія використовується автором для висновку героїв про необхідність надання допомоги друзям, при відсутності надії на перемогу. В українській мові є повний еквівалент цього прислів'я, який зафіксовано в усіх україномовних словниках. Саме він і був використаний при перекладі.

Таким чином, використання повного еквівалента має на увазі повну відповідність перекладу оригіналу з усіх аспектів: образу, лексичного наповнення, граматичної структури, а також стилістичного забарвлення.

Часткові еквіваленти, що містять лексичні, граматичні або лексико-граматичні розбіжності, припускають повноту передачі значення при збереженні стилістичної спрямованості. Розглянемо наступні приклади:

*Do not kill the goose that lays golden eggs [53]. – Не треба вбивати курку, яка несе золоті яйця.*

У даному реченні присутній приклад часткового лексичного еквівалента – англійський варіант «гусак» замінюється в українській мові «куркою». Це пов'язано з тим, що українському читачеві набагато більш зрозумілий і звичний такий варіант, можливо, через аналогії з дитячою казкою про курочку Рябу, яка несла золоті яйця. Варто зазначити, що дане прислів'я виконує директивну функцію, тобто свого роду «виховує»: людину застерігають від необдуманих дій з об'єктами, які можуть стати в нагоді їй в майбутньому.

*All that is gold does not glitter, not all those who wander are lost; The old that is strong does not wither, Deep roots are not reached by the frost [56]. –*

*Давнє золото рідко блищить, Давній клинок - затятий. Вийде на битву король-слідопит: Зрілий - не означає старий.*

У цьому фрагменті автором використовується образне прислів'я *All that is gold does not glitter*, утворене за прагматичним принципом контрасту. Дж. Толкін частково трансформував оригінальне англійське прислів'я: *All that glitters is not gold – Не все те золото, що блищить* [55].

У контексті даного вірша автор хотів метафорично висловити думку про те, що не всяка відважна людина (Арагорн), виконує дуже небезпечну роботу (боротьба зі слугами Темряви), хоче щоб на нього звертали зайву увагу. Для цього Дж. Толкін вдається до метафори, екстраполюючи владну особу (образ золота) і його небажання бути на виду (образ відсутності блиску).

В українській мові є еквівалент оригінального англійського прислів'я: «Не все те золото, що блищить». Однак складність перекладу даного прислів'я полягає в тому, що воно використовується в рамках віршованого контексту. Отже, головним завданням при перекладі є передати сенс даної паремії, її структуру, при цьому дотримуючись віршованої рими. У результаті можемо помітити часткові розбіжності перекладу і оригіналу паремії, але зберігається незмінність образів і рифмованість вірша.

*Ach, sss! Cautious, my precious! More haste less speed* [57]. – *Ссс! Обережніше, мій любий! Тихіше їдеши – далі будеш.*

Дане необразне англійське прислів'я зареєстроване в лексикографічних джерелах в середині XVI століття і використовується в англійській мові для метафоричного вираження наступної дії: якщо ви спробуєте зробити щось занадто швидко, то це займе у вас більше часу. Образність паремії будується на парі протилежних ознак – «швидко – повільно».

В українській мові даній паремії відповідають часткові еквіваленти: «Тихіше їдеши, далі будеш», «Поспішиш – людей насмішиш». Для передачі смислового змісту прислів'я використовуються концепти, що виражають

пройдений шлях (далі будеш) і думка людей про квапливість (людей насмішиш).

Крім розбіжностей в лексичному наповненні англійських та українських паремій, зустрічаються і випадки розбіжності в граматичній структурі зі збереженням образу і лексичних компонентів. У вивченому нами матеріалі це явище можна побачити на прикладі наступних пропозицій:

*But, Harry, remember: I never looked a gift horse in the mouth* [51]. – Тільки, Гаррі, пам'ятай: дарованому коневі в зуби не дивляться.

У даному прикладі минулий час (Past Simple) замінюється теперішнім, а однина, перша особа («я не дивився») стає третьою особою, множиною («вони не дивляться»). Дане прислів'я виконує директивну функцію.

*All cats are grey in the night* [51]. – Вночі всі кішки сірі. Дана пропозиція ілюструє приклад розбіжності структурно-граматичної організації; тут це виражається в зміні порядку слів. Оригінальному вислову властива директивна функція, оскільки воно являє собою прислів'я, реалізується у вигляді застереження – необхідно пам'ятати, що в складній ситуації важко розібратися, хто правий, хто винен, тому не варто піддаватися необдуманним поривам.

*'There now!' he laughed, flicking at their legs. 'Where there's a whip there's a will, my slugs* [57]. – Ворушися, ворушися! - реготав він, хльостаючи їх по ногах. – Був би батіг, а можливість знайдеться! Бадьоріше, слизняки!

У наведеному прикладі можна спостерігати трансформацію англійської частково образної паремії *Where there's a will there's a way*, утвореної за сенсоутворюючим принципом достатньої умови. У лексикографічних джерелах вказується її значення: «Було б бажання, а можливість знайдеться» [55].

Дж. Толкін частково трансформує оригінальне прислів'я, замінюючи лексему «way» (шлях, дорога) на «whip» (батіг, хлист, бич), що відповідає контексту, в якому використовується паремія. У вихідному варіанті елементом мотивації для наближення до поставленої мети служить лексема

«will» (воля, бажання). Однак, використовуючи лексему «whip» автор дозволяє розглядати її не тільки в буквальному, а й в переносному значенні – як стимул для досягнення необхідного результату.

В українській мові є часткові еквіваленти даної паремії: «Де хотіння, там і вміння», «Було б бажання, а можливість знайдеться». Незважаючи на наявність еквівалентів в мові перекладу, вживання їх в даному контексті недоцільно, так як вони не містять в своїх значеннях образів, використовуваних автором, тому використовується частковий еквівалент.

У результаті аналізу перекладів пропозицій можна зроби висновок, що частковий еквівалент, незважаючи на деякі відмінності лексичного, структурно-граматичного або лексико-граматичного складу, за ступенем адекватності перекладу рівноцінний повному еквіваленту завдяки єдиній стилістичній спрямованості.

Далі перейдемо до розгляду використання псевдовідповідників при перекладі.

Як приклад ми розглянемо роман «Хоббіт» Дж. Р.Р. Толкіна, який представляє собою справжнє випробування для перекладача. Серед таких серйозних проблем, як складна система назв, велика кількість віршованих текстів, лінгвістичних жартів і неологізмів, слід виділити окремо питання передачі прислів'їв. Головна перекладацька трудність, пов'язана з ними, полягає не стільки в кількості, скільки в їх природі. Справа в тому, що Дж. Р.Р. Толкін рідко використовує традиційні англійські прислів'я, частіше він якраз трансформує їх різними способами.

*The truth was he had been lying quiet, out of sight and out of mind, in a very dark corner for a long while [59]. – А справа йшла досить просто, впавши, він лежав тихо і без руху, в темному кутку, – ось його і не помітили; як то кажуть, з очей геть – і голова в куцах.*

У даному випадку автор використовує необразне, існуюче в англійській мові, прислів'я *out of sight and out of mind*, утворене по прагматичному принципу відповідності. Вживання в прислів'ї прислівника *out* максимально

посилює семантичний ефект відчуження. Автор використовує паремію для образного опису моменту втрати Більбо свідомості, коли інші учасники походу були полонені гоблінами, і він залишився один.

З огляду на контекст, в якому застосовується прислів'я, можна використовувати псевдовідповідники при перекладі. Образ вираження «голова в куцах» несе в собі семантику загибелі на полі бою, що не відповідає перекладному фрагменту тексту – персонаж Більбо буде продовжувати жити.

*But 'third time pays for all' as my father used to say, and somehow I don't think I shall refuse [59]. – Проте, як казав мій батько, удача трійцю любить. У всякому випадку, я не маю наміру відмовлятися.*

У наведеному прикладі використовується образне, існуюче в англійській мові, прислів'я *third time pays for all*, утворене за сенсоутворюючим принципом необхідної умови. Виходячи зі значень лексичних компонентів, що складають паремію, неможливо усвідомити сенс прислів'я. Тільки по контексту, в якому воно використовується, можна зрозуміти, що його зміст ґрунтується на метафоричному вираженні здійснення декількох дій для досягнення якого-небудь результату. Сміслові значення паремії в даному контексті можна виразити таким чином – успішне досягнення результату можливо тільки після декількох невдалих спроб.

У варіанті перекладу використовується псевдовідповідник, замінюючи у вищевказаному прислів'ї лексему «бог» на лексему «удача».

*Short cuts make long delays [59]. – Довше їдеш далі будеш.*

Англійське частково образне прислів'я, утворене за прагматичним принципом достатньої умови. Прагматична функція даної паремії полягає у вираженні мотивації надмірної обережності і пасивності при зіткненні з труднощами і небезпеками. Вона служить для акцентування уваги персонажів на можливих небезпечних наслідках при прояві зайвої активності (скоротити шлях і пройти невідомим маршрутом).

Найбільш близьким до оригіналу за структурою та семантикою є псевдовідповідник: «Довше їдеш – далі будеш».

Тож, у даному параграфі нами були проаналізовані еквівалентні способи перекладу прислів'їв.

### **3.4. Методика викладання перекладу прислів'їв**

Формування та розвиток цілої низки перекладацьких компетенцій є обов'язковою основою викладання перекладу взагалі. Переклад прислів'я, як унікальної форми мови з цілим рядом комплексних характеристик, вимагає від студента особливого рівня таких компетенцій. Важливим аспектом викладання перекладу є лінгвокультурологічна компетенція студента. Такий вид компетенції складається з «сукупності усіх знань студента про культуру, мову якої він вивчає» [22, с. 58]. Також важливим аспектом є здатність практично використовувати ці знання у процесі перекладу.

Як відомо, лінгвокультурологічну компетенцію формують за допомогою цілого комплексу методів. З цією метою часто використовують тексти, в яких йдеться про традиції, історію та інші елементи культурного колориту мови, що вивчається [50, с. 493]. В повній мірі цей колорит відображається у пареміологічному складі мови, а отже переклад прислів'їв та приказок займає особливе місце у формуванні цього типу компетенції та викладанні теорії перекладу взагалі.

Перше знайомство з прислів'ями та різноманітними фразеологічними одиницями відбувається ще на перших етапах практичних занять перекладу. Найчастіше такі одиниці зустрічаються в художніх текстах, з якими працюють студенти. Отже можна зробити висновок, що для розвитку практичних навичок перекладу прислів'їв слід концентруватися саме на текстах вищезгаданого жанру. Ефективним також є позакласне (домашнє) читання творів англomовних творів.

Звичайно на початкових етапах слід використовувати найбільш поширені англомовні паремії, оскільки це підвищує вірогідність наявності прямого еквівалента (відповідника) в українській мові, а отже не спричинятиме багато проблем в процесі перекладу. В такій ніби природній манері слід поступово знайомити студентів з пареміологічним та фразеологічним фондом англійської мови [29, с. 241]. Корисним також є використання пареміологічних одиниць викладачем в усному мовленні, що має позитивний вплив на сприйняття контексту вживання прислів'їв і в перспективі розвиває комунікативну компетенцію студентів.

Важливо знайти конкретне місце у процесі викладання перекладу, яке б найкраще підходило саме для більш поглибленого вивчення перекладу паремій. Слід брати до уваги, що цей процес потребує майстерності та певного практичного досвіду перекладача. А отже, студент повинен мати хоча б мінімальні знання про існуючі перекладацькі трансформації та уміти їх використовувати. Це підводить нас до висновку, що ретельне вивчення перекладу паремій доцільно розглядати саме по завершенню вищезгаданих тем.

На цьому етапі слід зробити акцент на вправах, які сфокусовані суто на прислів'ях, їх перекладі та контексті вживання в рамках мови оригіналу. Такі вправи покликані навчити студентів ефективно комбінувати навички сприйняття, тлумачення, адекватного перекладу та доречного використання прислів'їв. Наведемо можливі форми завдань для роботи з пареміями:

а) вправа, що складається з прислів'я і його готового перекладу; студенти повинні ідентифікувати перекладацьку трансформацію, що була використана

б) вправа на переклад прислів'я з англійської на українську з коментарями стосовно вибору певної трансформації

в) вправи на зворотній переклад (з української на англійську)

г) вправи, в яких спосіб перекладу обмежується конкретною трансформацією



д) вправи на перетворення звичайного речення з дидактичним відтінком у прислів'я на англійській мові.

Кожен з вищезгаданих типів вправ має за мету розвинути у студентів різноманітні навички. Доречне та майстерне використання різних підходів та всіх вищезгаданих етапів є основою всього процесу викладання перекладу прислів'їв.

### **Висновки до розділу 3**

В цьому розділі ми розглянули основні способи перекладу прислів'їв. За основу нашого дослідження ми взяли класифікацією В. Виноградова: калькування, описовий переклад, використання псевдовідповідника, повний (абсолютний) еквівалент, близький еквівалент.

Найпростішим та доволі розповсюдженим є калькування, яке разом з описовим модусом належить до безеквівалентних способів перекладу. Як правило, прислів'я відтворюється словосполученням, що майже дослівно передає текст оригіналу.

Одним із еквівалентних способів є переклад за допомогою абсолютного (повного) відповідника. Він полягає у пошуку адекватного відповідника у мові перекладу, який зберігає образність, має ідентичну стилістичну спрямованість та передає зміст, рівнозначний оригіналу. Відповідника відбувається у випадку, коли прислів'я не має прямого або часткового аналога у мові перекладу.

Для досягнення автентичності та адекватності перекладу слід враховувати низку факторів та орієнтуватися на досягнення, так званої золотієї середини між збереженням національної забарвленості та не надлишковою локалізацією прислів'я.

Щодо викладання перекладу англійських прислів'їв, то головним тут є поступове введення в лексичну базу занять нових пареміологічних одиниць.

Оскільки паремії вважають концентрацією етно-специфічної інформації, то з метою розвитку навиків перекладу прислів'їв доцільним є зробити акцент на використанні текстів художнього стилю.

## ВИСНОВКИ

Прислів'я відіграють важливу роль як в повсякденному житті, так і в художньому дискурсі. Семантичне навантаження цього типу паремій полягає у їх дидактичному забарвленні, специфічному впливу на реципієнта, емоційності та виразності. Кожне прислів'я можна сміливо назвати джерелом архівованої мудрості та зводом етично-моральних норм суспільства.

Основним, але не єдиним джерелом походження прислів'їв є народ. Великий вплив на пареміологічний склад англійської мови також мала європейська та антична література. Особливу роль у розвитку паремій має Біблія.

Калькування, описовий переклад, використання псевдовідповідника, абсолютний (повний) еквівалент, близький еквівалент – основні трансформації, що використовуються у процесі перекладу прислів'їв. Трапляються випадки, коли мова перекладу не має адекватних відповідників, а скористатися калькуванням неможливо. Тоді перекладач повинен скористатися описовим способом. Він ніби переказує прислів'я мовою перекладу, дає його пояснення. При використанні близького еквіваленту, змін зазнає тільки образна частина паремії, а виразність зберігається. Завданням перекладача є створити або знайти прислів'я, яке було б максимально близьким до оригіналу за всіма головними аспектами. Слід завжди пам'ятати, що найголовнішим є збереження прагматичної функції прислів'я.

Прислів'я з точки зору методики викладання є також важливим та цікавим елементом, який потребує більш детального дослідження. Головним у поглибленому процесі викладання перекладу будь-яких паремій є послідовність, розвиток потрібних компетенцій, вдалий вибір вправ та фокусування саме на пареміях.

Я, Гонтар Антон Костянтинович, своїм підписом засвідчую, що моя випускна робота «Семантичне навантаження англомовних прислів'їв та способи їх перекладу» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувався принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

## СПИСОК ДЖЕРЕЛ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабелюк О. А. Стилiстичнi засоби i прийоми крiзь призму лiнгвосинергетики. Вiсник Київського національного лiнгвістичного університету. Серія: «Філологія». 14, 1. 2011. С. 7–17.
2. Верба Л. Г. Порiвняльна лексикологія англійської та української мов : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 248 с.
3. Виноградов В. С. Введение в переводоведение : пособие. Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
4. Гаврилова В. В. Теоретичні засади вивчення паремій. Наукові записки Бердянського державного педагог. ун-ту, 2015. Вип. VII. С. 11 – 20.
5. Горобей А. М. Першоджерела англійських прислів'їв i приказок : тез. докл. міжнар. наук.-техн. конф. Маріуполь, 20-21 травня 2014 р. ПДТУ. Маріуполь, 2014. Т.4. С. 138–139.
6. Дуденко О. В. Номінативна та комунікативна природа українських паремій : автореф. дис. к. філол. н. Умань : 10.02.01 "Українська мова", 2002. 19 с.
7. Зіненко Г. Англійські прислів'я та їхні українські відповідники. Київ : Арій, 2018. С. 10–15.
8. Калиновський Ю. Ю. Приказки та прислів'я як індикатори повсякденної правосвідомості. Харків : Нац. аерокосмічний ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіаційний ін-т", Гуманітарний часопис. 3. 2006. С. 75–80.
9. Колоїз Ж. В. Стилiстичнi ресурси власне пареміологічних одиниць. Луцьк : Науковий журнал, 2014. № 2. С. 127 – 138.
10. Корунець І. В. Теорія i практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 448 с.
11. Коцюба З. Г. Лiнгвістичнi аспекти дослідження прислів'їв i приказок. Донецьк : Лiнгвістичнi студії. № 24. 2012. С. 74–79.

12. Лазарева Е. И. Текстовые функции немецких пословиц. Тенденции и перспективы развития современного научного знания: материалы III междунар. науч.-практ. конф. Науч.-информ. издат. центр "Ин-т стратег. исслед.". Москва : НИУ БелГУ, 2012. С. 150–156.
13. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість : підручник 3-тє вид. Київ : Знання-Прес, 2005. 591 с.
14. Логіко-семіотична та предметно-образна категоризація паремійних номінативних одиниць : вісник Київського лінгвістичного університету. Серія "Філологія". №2, Т. 5. 2002. С. 51–61.
15. Лучечко Т. М. Структурна та функційна диференціація паремій (на матеріалі загадок і прислів'їв). [Електронний ресурс] Молодий вчений. 4.3. 2017. С. 138–142. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv\\_2017\\_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4) (дата звернення: 18.11.2020).
16. Марфіна Ж. Етнолінгвокультурний зміст українських паремій із семантичним компонентом 'спорідненість'. Київ : Українська мова, Академперіодика. №2. 2014. С. 51–60.
17. Мацак Ж. Г. Паремія як перекладацька проблема. Кременчук : Кременчуцький державний політехнічний університет ім. М.В.Остроградського, 2008. URL: [http://www.rusnauka.com/15\\_DNI\\_2008/Philologia/33540.doc.htm](http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Philologia/33540.doc.htm) (дата звернення: 23.11.2020).
18. Огуй О. Д. Лексикологія англійської мови : навч. посібн. Вінниця: Нова книга, 2003. 416 с.
19. Пазяк М. М. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії : підручник. Київ : Наук. думка, 1984. 203 с.
20. Петровська Н. М., Семенюк Л. Й. Особливості функціонування гіперболи і мейозису та їх переклад у текстах різних стилів. Нова філологія. 52. 2012. С. 148-152.
21. Пирогов В.Л. Структура і семантика паремійних одиниць японської, англійської, української та російської мов: типологічний та

лінгвокультурологічний аспекти : автореф. Київ: Київський Національний Лінгвістичний Університет, 2003. 22 с.

22. Потапенко О.І. Лінгвокультурологія: духовні константи культури. Книга 2 : монографія. Корсунь-Шевченківський : ФОП Майданченко І. В., 2018. 428 с.

23. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій : монографія. Київ: Нова філологія, 2012. 244 с.

24. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту : монографія. Київ : Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія, 2014. 432 с.

25. Сухова А. В. Метафора як основа естетичної цінності художнього тексту (на матеріалі англійської новели) : вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія». Методика викладання іноземних мов. 87. 2018. С. 129–135.

26. Тараненко, Л. І. Жанрові особливості та функціональне призначення тексту англійського прислів'я : наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія «Філологія». 53. 2015. С. 244–247.

27. Телия В. Н. Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспект : учебник. Москва : Язык русской культуры, 1996. 288 с.

28. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови : посібник. Київ : Знання, 2007. 494 с.

29. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу. Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 387 с.

30. Fedulenkova T. English phraseological units and their constant functions. International Journal of Applied and Fundamental Research. Vladimir : Vladimir State University n.a. the Stoletov brothers. 2. 2013. С. 381–381.

31. Honeck R. A. Proverb in mind: the cognitive science of proverbial wit and wisdom. Psychology Press Book, 1997. 318 p.
32. Ivanov E. E., Petrushevskaya Y. U. The etymology and history of English proverbs. Mogilev : Mogilev State A. Kuleshov University, Belarus, 2019. 80 p.
33. Lauhakangas O. 3 Categorization of Proverbs : Introduction to Paremiology. Sciendo Migration, 2015. C. 49–67.
34. Lauhakangas O. The Matti Kuusi International Type System of Proverbs, Helsinki, 2001. 135 p.
35. Leech G.N., A Linguistic Guide to English Poetry : London: Routledge, 2014. 256 p.
36. Mac Coinnigh M. 5 Structural Aspects of Proverbs . Introduction to Paremiology : A Comprehensive Guide to Proverb Studies. Berlin : de Gruyter, 2015. C. 112–132.
37. Mieder W. Proverbs are the Best Policy. Logan : Logan Utah State University Press, 2005. 323 p.
38. Mieder W. Proverbs: A handbook. California : Greenwood Publishing Group, 2004. 304 p.
39. Qing-fang X. I. E. An Exploration of the Origins of the English Proverbs. Guangdong : Journal of Guangdong Institute of Public Administration. 6. 2004. 21 p.
40. Shul'ha S. Семантико-синтаксичні особливості українських й англійських паремій: зіставний аспект. Warsaw : University of Warsaw, Studia Ucrainica Varsoviensia 6. 2018. C. 295–303.
41. Strang B. M. H., A history of English : eBook. London : Routledge, 2015. 480 p. URL : <https://doi.org/10.4324/9781315688695> (дата звернення: 23.11.2020).



## СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

42. Єрмоленко С.Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
43. Космеда Т. А., Осіпова Т. Комунікативний кодекс українців у пареміях: тлумачний словник нового. Дрогобич : Коло, 2010. 272 с.
44. Мала філологічна енциклопедія. Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2007. 477 с.
45. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
46. Longman Dictionary of Contemporary English. 5th edition. Pearson Education Limited, 2009. 2082 p
47. Merriam-Webster's Dictionary of English Usage. Springfield: MerriamWebster Inc., 1994. 978 p.
48. Online Etymology Dictionary. URL: <http://www.etymonline.com>  
(дата звернення: 1.12.2020)
49. Baldick, C., Oxford Dictionary of Literary Terms. 4 ed. Oxford : Oxford University Press, 2015.  
  
URL:<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780198715443.001.0001/acref-9780198715443> (дата звернення 30.11.2020)
50. Routledge Encyclopedia of Translation Studies ed. by M. Baker, G. Saldanha : London, NY : Routledge, 2009. 674 p.

## СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

51. Connelly M. City Of Bones [Electronic resource] URL: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=153449> (дата звернення: 25.11.2020)

52. Fielding H. Bridget Jones's Diary [Electronic resource] URL: [https://www.academia.edu/33172492/Helen\\_Fielding\\_-\\_Bridget\\_Joness\\_Diary](https://www.academia.edu/33172492/Helen_Fielding_-_Bridget_Joness_Diary) (дата звернення: 26.11.2020).
53. Galsworthy J. Over the River. London : Heinemann, 1935. 322 p.
54. Joshi M. 2500 English Proverbs and Sayings, Independently published, 2016. 125 p.
55. Miranda Lee. Fugitive Bride [Electronic resource] URL: <https://www.goodreads.com/book/show/2589340-fugitive-bride> (дата звернення: 26.11.2020)
56. The Oxford Dictionary of Proverbs [Electronic resource] URL: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199539536.001.0001/acref-9780199539536> (дата звернення: 20.11.2020)
57. Tolkien J .R. R. The Fellowship of the Ring. [Electronic resource] URL: [https://royallib.com/book/Tolkien\\_J/The\\_Lord\\_of\\_the\\_Rings.html](https://royallib.com/book/Tolkien_J/The_Lord_of_the_Rings.html) (дата звернення: 23.11.2020)
58. Tolkien J. R. R. The Return of the King.[Electronic resource] URL: [http://ae-lib.org.ua/texts-c/tolkien\\_the\\_lord\\_of\\_the\\_rings\\_3\\_en.html](http://ae-lib.org.ua/texts-c/tolkien_the_lord_of_the_rings_3_en.html) (дата звернення: 29.11.2020)
59. Tolkien J. R. R. The Two Towers. [Electronic resource] URL: [https://royallib.com/book/Tolkien\\_J/The\\_Lord\\_of\\_the\\_Rings.html](https://royallib.com/book/Tolkien_J/The_Lord_of_the_Rings.html), (дата звернення: 24.11.2020)
60. Tolkien J. R.R. The Hobbit or There and Back Again [Electronic resource] URL: <https://novels77.com/242600-the-hobbit.html> (дата звернення: 28.11.2020)
61. Weisberger L. The Devil Wears Prada [Electronic resource] URL: <https://ru.bookmate.com/books/TVf31Kdr> (дата звернення: 25.11.2020)

## SUMMARY

Proverbs of the different nations and languages have much in common, but along with this there are specific features that characterize the color of the original culture of the people, its centuries-old history. The proverbs have a deep meaning and folk wisdom, which has its roots in the distant past. They allow a better understanding of the national character of the people who created these proverbs, their interests, attitudes to different situations. In proverbs we can see the culture, traditions and history of the people, learn what is good and evil. We can definitely see, that proverbs are a wonderful tool for educating a person's morality, culture, spirituality.

Thus, we can say that the proverb is a short apt folk saying; objective truth that is widespread among the people. Proverbs belong to the units of paremiology and are rightly considered the apogee of folk art, because they are a concise and eloquent equivalent of the centuries-old wisdom of the ethnos. They owe such a high status to the harmonious symbiosis of a number of structural aspects at the deep and surface levels. Unsurprisingly, the result of such a complex structure is the problem of adequate translation of these paremias.

Paremiology considers proverbs and sayings as two fundamentally different phenomena, which still have a number of common features. So, we need to find out what the difference is between the basic concepts of the section. A proverb is "a concise, syntactically complete, often rhythmic and aphoristic expression that shows the attitude of the people to a certain phenomenon." A saying is considered to be: "an accurate, aphoristic, sometimes rhyming expression, which, unlike a proverb, has no instructive meaning and justification of the conclusion". As a rule, in everyday speech a proverb performs an expressive function, reinforces what is said, manifests itself as a tool for transmitting the emotions of the referent regarding a certain life event, phenomenon, idea. Most of a time saying occurs in the form of a phrase and word combination.

In the context of a communicative act, the semantic load of proverbs is the urge to act or think. They also have the role of an expressive means. A proverb has a specific psychological effect on the interlocutor, expressing the attitude of the referent to a certain phenomenon in an objective manner. Paremiological units, including proverbs, are closely related to context. It is he who motivates the referent to search for the right speech unit, which would be able to fully and clearly understand his attitude to the situation or phenomenon or to argue his position. We can claim, that proverbs are to some extent characterized by the function of summarizing what is said.

The semantic load of proverbs is expressed in their didacticism, pragmatism, as well as in their nominative, modeling and communicative functions. Proverbs, just like all paremiological units, stand out against the usual context and always attract the attention of the addressee, as if emphasizing the most important elements and characteristics of the communicative situation. The accuracy and informational compression of proverbs, associated with their imagery and conciseness, contributes to a better perception of the idea.

Because proverbs usually do not have a specific author, it is very difficult to find direct ways to borrow or originate in any language in the world. It is important that most paremiological units of European languages have common sources of origin. Obviously, the process of forming paremias is quite long, and it is very difficult to say when exactly the first proverbs appeared. There are the following main ways of proverbs: folklore, the Bible, literature, articles and speeches. Obviously, a number of proverbs attributed to the people do have an author, but because of the impossibility of finding and pinpointing them, they are referred to as folklore.

Proverbs of any language can be classified by grammatical features, thematic principle, deep and superficial structure, sources of origin, equivalence, etc.

Folklorists have created a universal international typological classification of proverbs, which consists of 13 main themes. But it should be noted that this

version of the universal and international classification is not perfect and has its drawbacks. The complexity and ambiguity of some proverbs makes it difficult to use. This problem can be solved by cross-classification, assigning a certain proverb to several types at once.

The task of any proverb is to convey the concentrated wisdom of the age-old experience of the people in a form that would: a) be easy to perceive; b) find a response in the head of the recipient; c) attract attention; d) be easy to remember; e) allow the proverb to remain in the language as long as possible. Each of these aspects is an integral part of the paremia. In order to understand how proverbs can achieve each of the above goals, we should pay attention to their structure. It is known that a proverb, like any text, has two main components - its content and form. If we aim to influence the recipient, then we will need to use appropriate techniques that would allow us to express the idea concisely, interestingly, vividly and eloquently.

In addition to conciseness, didacticism and noticeable semantic load, proverbs also have another no less important feature - the presence of phonetic expressiveness. There are three main components of this aspect - assonance, alliteration, rhyme. The fact that a huge number of paremias have survived to our time in almost unchanged form can be explained by the presence in the structure of proverbs of this type of means of expression. They are known to promote better memory and simplify the process of perceiving paremias. In addition to the purely practical significance of phonetic means of expression, they also perform an aesthetic function. It should be noted that they can often be seen in other languages. A special place among phonetic means has the consonance of endings in words, better known as rhyme. There are two main types of rhyme used in proverbs - oxytonic (masculine) and paroxytonic (feminine). Another feature of proverbs is the repetition of whole words, not just sounds or tokens. Each of the phonetic features and their skillful use makes an invaluable contribution to the expressiveness of the paremias and makes each proverb unique.

Due to their specific form, generalization and permanence, proverbs have formed certain structural models, which have become their characteristic feature. Since proverbs always take the form of a complete sentence, it is necessary to analyze them from this point of view.

There are four types of sentences - interrogative, narrative, persuasive and exclamatory, so it is fair to assume that proverbs also have this classification. Interestingly, the exclamatory type of sentences is not typical of English proverbs, although in oral speech any affirmative or motivating paremia can be easily transformed into an exclamatory one using the appropriate intonation.

Not surprisingly, the huge number of paremiological units of this type is motivating and narrative. This is because the purpose of each proverb is to tell a typical situation with hidden morals and to motivate the recipient to certain actions and thoughts. Proverbs always have a hint of advice or even command. It often happens that they, on the contrary, are encouraged to refrain from specific actions. Based on this, we can conclude that they are also characterized by a negative and affirmative subtype. As for the narrative type, it is characterized by a form of assertion, expression of fact, objective judgment. Another common phenomenon in the structure of English proverbs is the use of modal verbs. Interrogative proverbs have a special place in linguistics and are a subject for research and discussion. Only a tiny fraction of paremiological units of the English language are interrogative.

As already mentioned, proverbs are compressed information, and this significantly affects the sentence forms in which they are presented. The use of complex lexical and grammatical forms is uncharacteristic of the superficial structure of a proverb. The form of both simple and complex sentences is typical for them, but in any case they will have a rather simple syntactic structure.

It is also important to pay attention to the temporal aspect of the sentences that represent the proverbs. Despite the presence of a specific temporal form, proverbs have a so-called "universal" character. In fact, they do not relate to events in a specific time frame.

Another extremely important aspect that gives proverbs their expressiveness is the skillful use of stylistic devices, the so-called tropes. They have a noticeable effect on the figurative aspect of any proverb and are an integral part of it. Proverbs without artistic and stylistic means will look like an ordinary sentence. It is known that the core of such stylistic means is the amplification or transfer of features of an object or phenomenon. Artistic figures that are most often used in proverbs include antithesis, epithet, metonymy, synecdoche, irony, hyperbole, metaphor, personification, repetition.

The issue of translation of paremias occupies a special place in translation studies. An important aspect that complicates the translation of proverbs and other paremias, and which should always be taken into account by the translator, is their imagery and metaphor.

What is obvious to a native speaker may require an additional paremia analysis from the translator. As already mentioned, the context and the specific speech situation are especially important for a proverb. Thus, in cases where the meaning and metaphorical meaning of a proverb cannot be understood intuitively, the translator should always analyze the context. It should be noted that in order to adequately translate such paremiological units, it is necessary to understand and take into account what the didactic aspect of a particular proverb and its stylistic orientation is. It is also important to pay attention to the lexical and grammatical structure of the proverb in the original language.

Tracing, descriptive translation, use of pseudo-equivalent, absolute (full) equivalent, close equivalent - these are the main transformations used in the process of translating proverbs. There are cases when the language of translation does not have adequate equivalents, and it is impossible to use tracing. Then the translator must use a descriptive method. It is as if he is translating a proverb into the language of translation, giving an explanation. When using the close equivalent, only the figurative part of the paremia changes, and the expressiveness is preserved. The task of the translator is to create or find a proverb that is as close

as possible to the original in all major respects. We should always remember that the most important thing is to keep the pragmatic function of the proverb.

The simplest and most common is tracing, which together with the descriptive mode belongs to non-equivalent ways of translation. As a rule, a proverb is reproduced by a phrase that almost literally conveys the text of the original.

One equivalent method is translation using an absolute (complete) equivalent. It consists in finding an adequate counterpart in the language of translation, which retains imagery, has an identical stylistic orientation and conveys a meaning equivalent to the original. The corresponding occurs when the proverb has no direct or partial analogue in the language of translation.

To achieve the authenticity and adequacy of the translation, a number of factors should be taken into account and the focus should be on achieving the so-called golden mean between preserving the national color and not over-localizing the proverb.

Proverbs are also an important and interesting element in terms of teaching methods that need more detailed research. The main thing in the in-depth process of teaching the translation of any paremia is consistency, development of the necessary competencies, successful choice of exercises and focusing on paremias. The main thing here is the gradual introduction of new paremiological units into the lexical base of classes. Since paremias are considered a concentration of ethno-specific information, in order to develop the skills of translating proverbs, it is advisable to emphasize the use of artistic style texts.